

สิทธิที่จะถูกลืมกับเสรีภาพของสื่อมวลชน: ศึกษาเฉพาะกรณีสื่อออนไลน์

พิพัฒน์ ตั้งตรงสุนทร

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปีการศึกษา 2565

THE RIGHT TO BE FORGOTTEN AND THE FREEDOM OF EXPRESSION IN
MEDIA: A CASE STUDY OF ONLINE MEDIA

PIPHAT TUNGTHONGSUNTHORN

A Thematic Paper Submitted in Partial Fulfillment of the
Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law, Pridi Bhanomyong Faculty of Law

Dhurakij Pundit University

Academic Year 2022

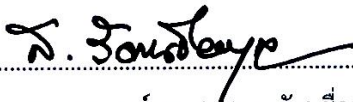

ใบรับรองสารนิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

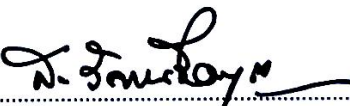
หัวข้อสารนิพนธ์ สิทธิที่จะถูกลืมกับเสรีภาพของสื่อมวลชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสื่อออนไลน์
เสนอโดย พัทฒน์ ตั้งตรงสุนทร
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายธุรกิจและนวัตกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์คณาธิป ทองรวีวงศ์)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อังค้วรา ไชยอนงค์)

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล)
วันที่ ๒๖ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕

หัวข้อสารนิพนธ์	สิทธิที่จะถูกลืมกับเสรีภาพของสื่อมวลชน: ศึกษาเฉพาะกรณีสื่อออนไลน์
ชื่อผู้เขียน	พิพัฒน์ ตั้งตรงสุนทร
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และความหมายของสิทธิที่จะถูกลืมในเรื่องของหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม และศึกษามาตรการทางกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป ประเทศสิงคโปร์ และประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบัน ไม่ครอบคลุมถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมในบริบทการนำเสนอข่าวผ่านสื่อออนไลน์ได้อย่างเพียงพอ อันเนื่องมาจากการไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการหาความสมดุลระหว่างสิทธิที่จะถูกลืมและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นรวมถึงการกำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ครอบคลุมถึงสิทธิของผู้ตาย ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลมีแนวโน้มที่ยังคงอยู่แม้สภาพบุคคลจะสิ้นสุดลง และการกำหนดความหมายของสิทธิที่จะถูกลืมไม่ครอบคลุมถึงการใช้งานผ่านโปรแกรมค้นหา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ดังนั้น จึงได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเห็นควรให้มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ รวมถึงขอบเขตในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สิทธิที่จะถูกลืม, เสรีภาพของสื่อมวลชน, สื่อออนไลน์

.....

Thematic Paper Title	THE RIGHT TO BE FORGOTTEN AND THE FREEDOM OF EXPRESSION IN MEDIA: A CASE STUDY OF ONLINE MEDIA
Author	Piphat Tungthongsunthorn
Thematic Paper Advisor	Assistant Professor Dr. Somchai Ratanachueskul
Program	Master of Laws
Academic Year	2022

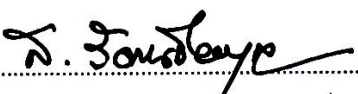
ABSTRACT

This study explores the concepts, theories, and interpretations of the right to be forgotten, focusing on the criteria, methods, and approaches needed to protect these rights. It also scrutinizes relevant legal measures and regulations in Thailand, the European Union, Singapore, and Japan. The objective is to analyze issues concerning criteria, methods, and protective measures for the right to be forgotten and suggest solutions to increase the efficacy of the corresponding laws.

The study finds that existing legal measures in Thailand do not provide sufficient protection for the right to be forgotten, especially in the context of news dissemination through online media. This deficiency can be attributed to the absence of laws that define criteria for balancing the right to be forgotten with freedom of expression, and the rights of deceased individuals whose personal data persists posthumously. Moreover, the current definition of the right to be forgotten does not include activities conducted through search engines, thereby hindering the enforcement of personal data protection laws.

Therefore, the proposed solutions include amending laws related to personal data protection. This can be achieved by defining clear criteria, methods, and boundaries for personal data protection, thus improving the effectiveness of these laws.

Keywords: Right to be forgotten, Freedom of the media, Online media

.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดยให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ รวมทั้งเสนอแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยความเมตตาอย่างยิ่งตลอดระยะเวลาในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ คณาธิป ทองรวีวงศ์ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ และท่านอาจารย์ ดร. อังคัรวรา ไชยอนงค์ ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์ โดยอาจารย์ทุก ๆ ท่านได้กรุณาให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขจนสารนิพนธ์ฉบับนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอบคุณครอบครัวและบุคคลรอบข้างทุกท่านที่มีได้กล่าวมา ณ ที่นี้ ที่มีส่วนช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา จนผู้เขียนสามารถทำสารนิพนธ์สำเร็จลุล่วง

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสารนิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและประโยชน์ทางวิชาการในอนาคตไม่มากนักน้อย หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียวและกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้

พิพัฒน์ ตั้งตรงสุนทร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมุติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. ความเป็นมาและแนวคิดพื้นฐานของสิทธิที่จะถูกลืมและข้อจำกัดสิทธิ.....	6
2.1 ความเป็นมาของสิทธิที่จะถูกลืม.....	6
2.2 แนวคิดพื้นฐานของสิทธิที่จะถูกลืม.....	12
2.3 ข้อจำกัดการใช้สิทธิที่จะถูกลืม.....	22
3. การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย.....	29
3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมของต่างประเทศ.....	29
3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมของประเทศไทย.....	41
4. วิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายไทยโดยเปรียบเทียบกับ.....	49
กฎหมายต่างประเทศ	
4.1 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมภายใต้บริบทกฎหมายไทย.....	49
4.2 ปัญหาขอบเขตการเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืม.....	50
4.3 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล.....	52
ที่ถูกร้องขอให้ลบโดยอ้างสิทธิที่จะถูกลืม	

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	55
5.1 บทสรุป.....	55
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	56
บรรณานุกรม.....	58
ประวัติผู้เขียน.....	62

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โลกและวิถีชีวิตของมนุษย์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ หนึ่งในนั้นคือการเข้ามาของระบบอินเทอร์เน็ต ที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและสร้างผลกระทบต่อสังคมและวิถีในการดำเนินชีวิตตามปกติ เมื่อสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กฎหมายที่ใช้บังคับในสังคมจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ในยุคที่อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การเรียน การสนทนา การรวมทั้งการเสพข้อมูลข่าวสาร และความบันเทิงออนไลน์บนอินเทอร์เน็ต พบว่ามีการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมากจนสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นการละเมิดดังกล่าว ทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว ซึ่งในท้ายที่สุดก่อให้เกิดความเสียหายแก่เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ภาครัฐจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อบังคับใช้ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

สื่อมวลชนเป็นหนึ่งในผู้มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในประเด็นที่มีผลกระทบต่อสาธารณะซึ่งสังคมมีการวิพากษ์วิจารณ์และถกเถียงกันในวงกว้าง การแสดงความคิดเห็นและการนำเสนอข้อมูลของสื่อมวลชนในแต่ละครั้งย่อมมีผู้ฟังหรือผู้รับสารจำนวนมาก และสร้างอิทธิพลต่อผู้รับสารในลักษณะที่ปัจเจกชนไม่สามารถทำได้ ประกอบกับปัจจุบันสื่อมวลชนประเภทสื่อออนไลน์ ที่เป็น Digital Transformation จากสื่อหนังสือพิมพ์แบบดั้งเดิมที่เน้นการนำเสนอข่าวโดยใช้การตีพิมพ์ ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอข่าวเป็นการนำเสนอข่าวผ่านทางเว็บไซต์ เช่น มติชนออนไลน์ ผู้จัดการออนไลน์ หรือ ไทยรัฐออนไลน์ ทำให้การเสนอข่าวผ่านเว็บไซต์มีลักษณะการกระจายข่าวที่แพร่หลาย และรวดเร็วกว่าหนังสือพิมพ์ในอดีต และจากการเข้ามาของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตหรือโลกออนไลน์นี้เอง ที่ทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนเข้าสู่ยุคของการค้นหาข้อมูล มากกว่าการรับข้อมูลเพียงด้านเดียว อาจกล่าวได้ว่าผู้รับข่าวสารมีพฤติกรรมมารับข้อมูลที่เปลี่ยนไป โดยมีการสืบค้นหรือค้นหาข้อมูลข่าวสารที่ตนสนใจเพิ่มเติม นอกจากการรับฟังข่าวสารที่สื่อแนะนำเสนอเท่านั้น

การนำเสนอข่าวโดยสื่อออนไลน์ เมื่อสื่อมวลชนนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา และรายงานข่าวถึงผู้ต้องหาในคดี โดยมีการระบุชื่อ หรือข้อมูลส่วนตัว นับแต่วันที่มีการเผยแพร่ข่าวดังกล่าว ข้อมูลจะอยู่บนโลกออนไลน์ไปตลอด แม้ว่าต่อมาคดีอาญาดำเนินมาถึงกระบวนการชี้ถูกผิดหรือเมื่อศาลมีคำพิพากษาในชั้นที่สุด ว่าผู้ต้องหาไม่ได้กระทำความผิดตามที่ฟ้อง แต่ข้อมูลที่สื่อออนไลน์นำเสนอ นับตั้งแต่วันที่มิข่าวจะยังคงอยู่บนเว็บไซต์ตลอดไป トラบเท่าที่ไม่มีการลบข้อมูลออก และข้อมูลเหล่านี้อาจถูก

สืบค้นได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะจากบุคคลใดก็ตาม เช่น ในคดี Google Spain v AEPD¹ ที่นาย González ค้นหาชื่อของตัวเองใน Google และพบผลการค้นหาที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตที่เขาถูกประกาศ บังคับการขายทอดตลาดในปี ค.ศ. 1998 ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวไม่ตรงกับสถานะในปัจจุบัน และอาจทำให้เกิด ความกระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงและต่อหน้าที่การงานของเขาเนื่องจากเขามีอาชีพเป็นนายความและมี สำนักงานกฎหมายโดยตรง เช่นนี้จะถือได้ว่าการนำเสนอข่าวโดยสื่อออนไลน์ถึงผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ที่เคยตกเป็น ผู้ต้องหา เป็นผู้เสียหายตามกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ในเรื่องละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พยานิชย์ การที่สื่อออนไลน์ นำเสนอข่าวเป็นการจงใจก่อความเสียหายต่อความเป็นอยู่ส่วนตัวที่เป็นสิทธิอย่าง หนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายคุ้มครองหรือไม่ หรือในเรื่องหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา การ นำเสนอข่าวนั้นเป็นการใส่ความ ทำให้ผู้ต้องหาเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังหรือไม่ จะต้องมีการ พิสูจน์ความเสียหายดังกล่าวในชั้นศาลต่อไปอีกครั้ง

สื่อมวลชนและประชาชนโดยทั่วไปย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ซึ่งบัญญัติไว้เป็นหลักประกันการควบคุมอำนาจรัฐและคงไว้ซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานของ ประชาชนโดยทั่วไป และรัฐธรรมนูญยังบัญญัติหลักประกันคุ้มครองเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารของ สื่อมวลชนไว้คือ บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารหรือการแสดง ความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ การคุ้มครองทั้งสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนและประชาชนโดยทั่วไป อาจ เกิดปัญหาในทางข้อเท็จจริงได้ เพราะสื่อมวลชนสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อรายงานข่าวอันเป็นการใช้ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ในขณะที่เดียวกันการใช้เสรีภาพดังกล่าวย่อมกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ ส่วนตัวของประชาชนทั่วไปได้ ซึ่งอาจพิจารณาขอบเขตในการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4893/2558 ที่ว่าในคดีดังกล่าว สื่อมวลชนสองรายนำเสนอข่าวการมีเพศสัมพันธ์ของชายหญิงคู่หนึ่งซึ่ง หนึ่งสื่อพิมพ์ฉบับอื่น ๆ เคยนำเสนอภาพและข่าวไปก่อน ศาลได้วินิจฉัยถึงการกระทำที่เป็นการก้าวล่วงหรือ กระทบกระเทือนต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวของโจทก์ แม้โจทก์จะเป็นบุคคลสาธารณะ โดยอาศัยหลักการ ละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 มาเป็นฐานในการวินิจฉัยความรับผิดของสื่อมวลชน แม้มาตราดังกล่าวจะมีได้บัญญัติถึงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นปัญหาสิทธิของปัจเจกชนในเรื่องความเป็นอยู่ส่วนตัวไม่ว่าจะเป็นการ ไม่ถูกแทรกแซงจากสังคม หรือการกำหนดความสัมพันธ์ของตนเองกับคนในสังคม ที่นำไปสู่สิทธิประเภท หนึ่งที่เปิดโอกาสให้เจ้าของสิทธิหรือเจ้าของข้อมูลจัดการในข้อมูลของตนเพื่อให้ตนได้ใช้ชีวิตอย่างปรกติสุข และปลีกตัวออกจากสังคม ในแง่มุมที่เรียบง่าย คือสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten)

ประการแรก ปัญหาของการมีอยู่ของสิทธิที่จะถูกลืมภายใต้บริบทกฎหมายไทย โดยอาจพิจารณา ตามลำดับเวลาถึงกฎหมายก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ) สิทธิส่วนบุคคลอันเป็นรากฐานของสิทธิที่จะถูกลืมปรากฏในรัฐธรรมนูญ

¹ Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González [2014], CJEU 317.

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว อันเป็นการรับรองสิทธิมนุษยชนในเรื่องสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว อันเป็นหลักประกันจากรัฐที่จะไม่กระทำละเมิดต่อความเป็นอยู่ส่วนตัวของประชาชน เป็นส่วนช่วยเติมเต็มความ ยุติธรรมที่เกิดละเมิดต่อความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยปรับใช้ในส่วนของกฎหมายเอกชนในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์เพื่อรับรองการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว

หลังจากประกาศใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ และได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของสิทธิที่เกิดจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีส่วนในการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้ได้รับสิทธิจากการถูกใช้งานข้อมูลส่วนบุคคล และประสงค์ที่จะไม่ให้อื่นใช้งานข้อมูลส่วนบุคคลของตน ที่เรียกว่า สิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten) โดยใน พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ มีได้บัญญัติถึงสิทธิดังกล่าวไว้ จึงเป็นปัญหาการใช้งานที่ขาดนิยามความหมายให้บังคับใช้กับสิทธิที่จะถูกลืม

ประการที่สอง ปัญหาในเรื่องของขอบเขตการเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืม โดยในส่วนของ การเป็นผู้ทรงสิทธิในการขอลบข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ตามความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6 หมายความว่า “ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลผู้ถึงแก่ความตาย” เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลลบข้อมูล ส่วนผู้อื่นที่มีใช้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่มีสิทธิขอให้ลบข้อมูลแทน ในกรณีหากจะขอลบข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้ามรดก หรือลูกหลานจะขอลบข้อมูลบุคคลในครอบครัวที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ย่อมต้องพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องกับข้อมูลตามความหมายที่บัญญัติไว้ซึ่งต้องอาศัย การแปลความการเป็นเจ้าของข้อมูลโดยทางอ้อม เช่น ข้อมูลของผู้ตายระบุ “ชื่อและนามสกุล” ของผู้ตาย ย่อมเป็นข้อมูลที่ระบุตัวบุคคลไปยังผู้ตาย และในขณะเดียวกันข้อมูล “นามสกุล” ยังระบุไปถึงเครือญาติของผู้ตาย การกำหนดการเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการให้สิทธิจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคล แตกต่างจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ มาตรา 16 วรรคสี่ หรือ ความผิดหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 333 วรรคสอง ที่ให้ถือว่าบิดามารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายเป็นผู้เสียหายด้วย จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงขอบเขตการเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืมในบริบทที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลในครอบครัว ซึ่งนำไปสู่ปัญหาในการกำหนดขอบเขตการเป็นผู้ทรงสิทธิ

ประการสุดท้าย ปัญหาในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของสื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกร้องขอให้ลบโดยอ้างสิทธิที่จะถูกลืม หรือเมื่อผ่านพ้นระยะเวลาหนึ่งจะต้องชั่งน้ำหนักจากการที่สื่อออนไลน์ใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการที่อีกฝ่ายใช้สิทธิที่จะถูกลืมอันเป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ซึ่งต่างเป็นสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกัน และไม่ใช้สิทธิเด็ดขาดในตัวเอง (absolute right) ทำให้จะต้องมีการหาความสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อออนไลน์และสิทธิที่จะถูกลืมของเจ้าของข้อมูลที่อยู่ในเนื้อหาข่าว เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าของข้อมูลได้จัดการกับข้อมูลตนเอง หรือเพื่อให้สื่อออนไลน์ได้ใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามวัตถุประสงค์ที่นำเสนอต่อไป

แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 33 จะรับรองสิทธิให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ลบหรือทำลายข้อมูลนั้นได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นในวรรคสอง กำหนดมิให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลใช้สิทธิลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กล่าวคือ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลผู้อยู่ในเนื้อหาข่าว ย่อมไม่มีสิทธิร้องขอให้สื่อออนไลน์ซึ่งเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่นำเสนอข่าวอันเป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นลบข้อมูลส่วนบุคคล จึงเกิดเป็นปัญหาการบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืมของผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกเสนอข่าวโดยสื่อออนไลน์ และมีประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ต่อไปว่ามาตรการทางกฎหมายนี้สอดคล้องกับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมในระดับสากลหรือไม่

ด้วยปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องศึกษาสภาพปัญหาให้ชัดเจน เพื่อหาแนวทางในการบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืม และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาที่มา ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะถูกลืม

1.2.2 เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม และแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักเกณฑ์ของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนประเภทสื่อออนไลน์

1.2.4 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมในประเทศไทย ภายใต้การแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนประเภทสื่อออนไลน์

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ครอบคลุมหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืม ในส่วนของข้อมูลของบุคคลที่ถูกนำเสนอโดยสื่อมวลชนประเภทสื่อออนไลน์ จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม เพื่อให้สามารถใช้บังคับได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันของประเทศไทย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาวิจัยมาตรการทางกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืมที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และกฎหมายอื่นของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศในสหภาพยุโรป และกฎหมายภายในของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์ คำพิพากษาของศาลต่างประเทศ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับสิทธิที่จะ

ถูกลืม เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการให้ความคุ้มครอง สิทธิที่จะถูกลืม เพื่อวิเคราะห์แนวความคิดและความเป็นมา รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิดังกล่าวให้สอดคล้องกับปัจจุบัน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากตำรา วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ วารสาร เอกสารเผยแพร่ของทั้งรัฐและเอกชน กฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย กฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายในของต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะถูกลืม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมาของสิทธิที่จะถูกลืม รวมถึงความหมาย ลักษณะและขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืม

1.6.2 ให้ทราบถึงหลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมและสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนประเภทสื่อออนไลน์

1.6.3 ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้สิทธิที่จะถูกลืมกับการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนประเภทสื่อออนไลน์

1.6.4 ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติมการใช้สิทธิที่ถูกลืมให้สอดคล้องกับการนำเสนอข่าวสารออนไลน์ในปัจจุบัน

บทที่ 2

ความเป็นมาและแนวคิดพื้นฐานของสิทธิที่จะถูกลืมและข้อจำกัดสิทธิ

ในบทนี้จะศึกษาแนวคิดพื้นฐานของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง โดยจะศึกษาความหมาย ลักษณะและประเภทของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ที่ได้รับการพัฒนาแนวคิดต่อมาให้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นแนวคิดพื้นฐานในการเกิดขึ้นของสิทธิที่จะถูกลืม ต่อจากนั้นจะศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืม โดยจะศึกษาความหมาย ลักษณะและขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืม และส่วนต่อมาจะเป็นการศึกษาแนวคิดของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นซึ่งส่งผลต่อสิทธิที่จะถูกลืม โดยจะศึกษาความหมาย ลักษณะ ขอบเขตและข้อจำกัด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาของสิทธิที่จะถูกลืม

ความเป็นอยู่ส่วนตัวเป็นเรื่องที่ปัจเจกบุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างเสรี โดยความประสงค์ของบุคคลนั้นไม่ถูกก้าวล่วงหรือแทรกแซง เช่น การลงทะเบียนฐานสร้างครอบครัว การเลือกอาชีพเพื่อทำมาหาได้ การนับถือศาสนา โดยรัฐมีหน้าที่ให้การรับรองและคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัว เพราะความเป็นอยู่ส่วนตัวเป็นสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏโดยธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ที่อยู่ในรูปแบบของสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to Privacy) โดยบุคคลในสังคมมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความเคารพสิทธิของบุคคลอื่น

ในส่วนสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว เมื่อพิจารณาความเป็นอยู่ส่วนตัวในแง่ของสิทธิที่คุ้มครองในส่วนข้อมูลส่วนบุคคลได้มีการบัญญัติรับรองไว้ใน กฎบัตรสิทธิขั้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป² เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำให้บุคคลสามารถควบคุมการใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของตน และกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ตนใช้ติดต่อกับผู้อื่นได้ อันนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืมที่ปัจเจกชนใช้ในการควบคุมและกำหนดขอบเขตในการเผยแพร่ข้อมูลของตน

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับลักษณะ และประเภทของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เพื่อให้เห็นหลักการพื้นฐานของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และนำไปสู่การพัฒนาขึ้นของสิทธิที่จะถูกลืมซึ่งจะได้ศึกษาโดยละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว

² Charter of Fundamental Rights of the European Union Article 8 of the EU Charter of Fundamental Rights states: Everyone has the right to the protection of personal data concerning him or her. Such data must be processed fairly for specified purposes and on the basis of the consent of the person concerned or some other legitimate basis laid down by law.

ความเป็นส่วนตัวมีความหมายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับกรอบคิดและศาสตร์ที่นำมาใช้ศึกษา³ อีกทั้งเกี่ยวข้องกับคุณค่า (Value) ที่หลากหลาย ตามความหมายในทางวิชาการทั่วไป ความเป็นอยู่ส่วนตัว คือ ความประสงค์ของปัจเจกบุคคลที่จะไม่ถูกก้าวล่วง ในทางสังคมศาสตร์ ปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหนึ่งกับคนในสังคม โดยนักวิชาการบางท่านให้ความหมายของความเป็นอยู่ส่วนตัว หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลในสังคมเป็นศูนย์ (Zero-relationship)

แนวคิดที่ใช้พิจารณาความเป็นอยู่ส่วนตัว คือ แนวคิดสิทธิที่จะอยู่ตามลำพัง (Right to be let alone)⁴ ซึ่งถูกนำเสนอโดย Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis ในบทความเกี่ยวกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในปี ค.ศ. 1890 ที่ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการรุกรานความเป็นส่วนตัวโดยสื่อมวลชนได้นำเสนอข่าวซุบซิบนินทา อันเป็นการเผยแพร่ข้อมูลที่ก้าวเข้าไปในขอบเขตส่วนบุคคลมากขึ้น นอกจากนี้ นักวิชาการทั้งสองยังได้กล่าวถึงเทคโนโลยีกล้องถ่ายรูปที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว ภาพถ่ายที่เก็บภาพของปัจเจกชนในสาธารณะเพื่อใช้ประกอบการนำเสนอข่าว ซึ่งเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อความเป็นส่วนตัวของปัจเจกบุคคล ดังนั้น นักวิชาการทั้งสองจึงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยกำหนดลักษณะของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้ดังนี้⁵

(1) สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว คือ สิทธิของปัจเจกบุคคลในการกำหนดขอบเขตของความคิด อารมณ์ ความรู้สึกที่จะแสดงหรือสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยมุ่งคุ้มครองบุคลิกลักษณะเฉพาะตัว (personality) ความรู้สึกหรือเกียรติยศที่เชื่อมโยงกับลักษณะดังกล่าวย่อมได้รับการคุ้มครอง

(2) สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวไม่สามารถใช้กับการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ หรือการปฏิบัติภารกิจจากหน้าที่สาธารณะหรือหน้าที่ส่วนตัว (Public or Private duty) หรือหน้าที่ตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีได้

(3) บุคคลจะไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเมื่อยินยอมให้เผยแพร่ข้อมูล

(4) การละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวคล้ายกับการหมิ่นประมาท แต่ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความเสียหายที่เป็นตัวเงิน และผู้กระทำละเมิดไม่สามารถอ้างว่าสิ่งที่เปิดเผยเป็น “ความจริง” หรือไม่สามารถอ้างว่าไม่มีเจตนามุ่งร้ายได้

บทความของ Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis ส่งผลให้นักกฎหมายตระหนักถึงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่งที่ต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย โดยในปี ค.ศ. 1948 ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General

³ คณาธิป ทองรวีวงศ์, คำอธิบายหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์นิติธรรม 2565) 2.

⁴ Samuel D. Warren and Louis D. Brandeis, ‘The Right to Privacy’ (1890) 5 Harvard Law Review 193, 196-199.

⁵ Ken Gormley, ‘1335 One Hundred Years of Privacy’ (The Berkman Klein Center for Internet & Society at Harvard University, 1992) <<https://shorturl.asia/PCqdy>> accessed 1 June 2023.

Assembly) ได้ให้การรับรองปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights; UDHR) ซึ่งกำหนดรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว เศรษฐกิจ หรือการติดต่อสื่อสาร หรือไม่อาจถูกลบหลู่ในเกียรติยศชื่อเสียง

ต่อมาในปี ค.ศ. 1950 สภายุโรป (the Council of Europe) ได้กำหนดอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยุโรป (European Convention of Human Rights; ECHR) เป็นการให้การรับรองและคุ้มครองในสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวแก่พลเมืองในสหภาพยุโรป โดยกำหนดให้การคุ้มครองชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย และการติดต่อสื่อสารของบุคคลโดยไม่ถูกแทรกแซงโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เว้นแต่จะมีกฎหมายให้กระทำการได้ด้วยเหตุจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย

จากที่ได้กล่าวมา สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวได้รับการรับรองและพัฒนา จากการสะท้อนถึงบริบทสังคมที่ต้องการหลักประกัน ขอบเขตส่วนบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลในสังคม ซึ่งส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว ในส่วนถัดไปจะพิจารณาถึงลักษณะของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เพื่อให้เห็นถึงเนื้อหาแห่งสิทธิที่ส่งผลต่อการพัฒนาสิทธิให้สอดคล้องกับบริบทสังคม

2.1.2 ลักษณะของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

(1) เป็นสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) กล่าวคือ เป็นสิทธิหรือความชอบธรรมขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สิทธินี้เกิดขึ้นและมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ มีหลักการและเหตุผลเป็นสากล การเกิดขึ้นและเนื้อหาเชื่อมโยงประเด็นเกี่ยวกับความถูกต้อง คุณธรรม หรือความดี⁶ ไม่ได้เกิดขึ้นจากการรับรองโดยผลของกฎหมาย เป็นสิทธิที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย และเมื่อมนุษย์ถูกล่วงละเมิดในสิทธิเสรีภาพของตน ย่อมมีสิทธิตามธรรมชาติในการต่อสู้ป้องกันสิทธิเสรีภาพของตน การใช้อำนาจทางการเมือง การปกครอง ต้องยืนหยัดอยู่บนเหตุผลตามธรรมชาติ⁷

(2) เป็นสิทธิมนุษยชน (Human Rights) กล่าวคือ เป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ หรือสัญชาติ โดยมนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันภายใต้สิทธิมนุษยชนโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

สิทธิมนุษยชนแต่ละประเภทมีความเชื่อมโยงกัน พึ่งพาอาศัยกัน และไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้ เช่น สิทธิของพลเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย สิทธิในการมีชีวิต (Right to Life) ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (Equality Before the Law) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Expression) สิทธิในทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย สิทธิในการทำงาน (Right to Work) สิทธิในการได้รับประกันสังคมและการศึกษา (Right to Social Security and Education) เมื่อมีการพัฒนาของสิทธิหนึ่งสิทธิ

⁶ คณาธิป ทอกรวิวงศ์ (เชิงอรรถ 3) 3.

⁷ บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, *กฎหมายมหาชน เล่ม 1: วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ* (พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2544) 64.

ใด ย่อมส่งผลต่ออีกสิทธิหนึ่งด้วย หรือเมื่อมีการละเมิดสิทธิหนึ่งก็อาจเป็นการละเมิดอีกสิทธิหนึ่งด้วย⁸ เช่น การละเมิดสิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้หายสาบสูญ (Right not to be subject to enforced disappearance) ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนตามอนุสัญญาาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอื่นด้วย เช่น สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในชีวิต และสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงส่วนบุคคล⁹

(3) เป็นสิทธิที่ได้รับรองตามกฎหมายระหว่างประเทศ หลักเกณฑ์ระหว่างประเทศ และคำพิพากษาระหว่างประเทศ ดังที่ปรากฏในการรับรองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights : UDHR) มาตรา 12 กำหนดว่า “บุคคลย่อมไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถาน หรือในการสื่อสาร หรือไม่อาจถูกลบหลู่ในเกียรติยศชื่อเสียง บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองโดยกฎหมายต่อการแทรกแซงในสิทธิเช่นว่านั้น”¹⁰

กติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights 1966 : ICCPR) ได้ให้การรับรองและคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้ในมาตรา 17¹¹ ว่า

“1. บุคคลจะถูกแทรกแซงในความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือโดยฝ่าฝืนกฎหมายมิได้

2. บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกแซงเช่นว่านั้น”

นอกจากนี้ยังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยุโรป (European Convention on Human Rights) ซึ่งเป็นอนุสัญญาาระหว่างประเทศที่ให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐาน โดยจะมีผลบังคับใช้กับรัฐสมาชิกเท่านั้น และมีผลผูกพันรัฐสมาชิกจะต้องให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่บุคคลทุกคนที่อยู่ในเขตอำนาจของตน

⁸ United Nation, ‘What are Human Rights?’ (United Nation) <<https://www.ohchr.org/en/what-are-human-rights>> accessed 1 June 2023.

⁹ คณาธิป ทองรวีวงศ์ (เชิงอรรถ 3) 7.

¹⁰ Universal Declaration of Human Rights : UDHR 1948

Article 12

No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

¹¹ International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR 1966

Article 17

1. No one shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his honour and reputation.

2. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยุโรปให้ความคุ้มครองสิทธิในชีวิต สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม สิทธิที่จะได้รับความเคารพในชีวิตส่วนตัวและชีวิตครอบครัว เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการนับถือศาสนา ความเชื่อ หรือมโนคติ อีกทั้งยังมีข้อห้ามในการทรมาน และบังคับใช้แรงงาน รวมถึงการเลือกปฏิบัติ โดยกำหนดให้การคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้ในมาตรา 8¹² ว่า

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความเคารพในชีวิตส่วนตัวและครอบครัว ที่อยู่อาศัย และการติดต่อสื่อสาร

2. รัฐไม่ควรเข้าไปแทรกแซงสิทธิดังกล่าว เว้นแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย และจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ในความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในสังคมเศรษฐกิจ

นอกจากกฎหมายระหว่างประเทศที่ให้การคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวแล้ว คำพิพากษาของศาลต่างประเทศก็รับรองการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว โดยปรากฏในคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ในตัวอย่างคดีต่อไปนี้

คำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชน ในคดี Copland vs The United Kingdom 2007¹³ ในคดีนี้ Lynette Copland ผู้ร้องเป็นลูกจ้างของวิทยาลัย C. วิทยาลัยได้มีการควบคุมการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานและบันทึกการใช้งานทั้ง โทรศัพท์ อีเมล และอินเทอร์เน็ต โดยรัฐบาลอังกฤษให้เหตุผลในการจัดเก็บและควบคุมการใช้ก็เพื่อให้เกิดการศึกษาสูงสุด อันเป็นอำนาจที่ตนมีเพื่อดำเนินการดังกล่าว ศาลมนุษยชนยุโรปได้วินิจฉัยว่า การใช้งานโทรศัพท์เพื่อจุดประสงค์ในทางธุรกิจย่อมเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในชีวิตส่วนตัวและการติดต่อสื่อสาร ซึ่งลูกจ้างย่อมคาดหวังไว้ว่าจะได้รับความเป็นส่วนตัวและไม่ถูกดักฟังหรือถูกบันทึกการสนทนา ส่วนข้ออ้างที่จัดเก็บไปเพื่อตรวจสอบการใช้ทรัพยากร ไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้และการกระทำดังกล่าวไม่มีความจำเป็นในสังคมประชาธิปไตยตามข้อ 8 (2) เพราะไม่มีการขอความยินยอมจากผู้ใช้งานหรือมีการแจ้งเตือนการเก็บบันทึกดังกล่าวก่อน

แม้ว่าอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนยุโรป มาตรา 8 จะมีเนื้อหาด้านการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวโดยกำหนดขอบเขตไว้ 4 เรื่อง ได้แก่ ชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย และการติดต่อสื่อสาร โดยมีได้กล่าวถึง ชื่อเสียง (reputation) ในฐานะสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติดังกล่าว แต่ศาลสิทธิมนุษยชนได้วินิจฉัยถึง ชื่อเสียง โดยการวางหลักและกำหนดสถานะของชื่อเสียงไว้อย่างชัดเจนในคดี Radio

¹² European Convention on Human Rights : ECHR 1950

Article 8

(1) Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

(2) There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

¹³ Copland v. The United Kingdom [2007], ECHR 253

France v. France 2004 โดยให้เหตุผลว่าชื่อเสียงของบุคคลมีส่วนสำคัญในชีวิตส่วนตัวของบุคคลนั้น เมื่อเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงย่อมกระทบต่อชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงาน ชื่อเสียงจึงได้รับการคุ้มครองในฐานะลักษณะหนึ่งของสิทธิในชีวิตส่วนตัว ตามมาตรา 8 แห่งอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป และได้รับการวินิจฉัยต่อมา เช่นในคดี Chauvy and Others v. France (2007) อย่างไรก็ตามมีคำวินิจฉัยบางฉบับ เช่น Karako v. Hungary [2009] ECHR 712 ที่กล่าวถึงรายละเอียดของการละเมิดชื่อเสียงที่กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวอย่างรุนแรงถึงขนาดลดทอนสิทธิในร่างกาย (Personal Integrity)¹⁴

แม้ในหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยจะใกล้เคียงกับสหภาพยุโรป ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่นการรับรองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว แต่กระบวนการคุ้มครองคุ้มครองและการใช้สิทธินี้ก็มีความแตกต่างจากสหภาพยุโรป โดยเฉพาะประเทศไทยไม่มีศาลสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้โดยตรง¹⁵

2.1.3 ประเภทของสิทธิในความเป็นส่วนตัว

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวสามารถแยกออกได้ 4 ด้านดังนี้¹⁶

(1) สิทธิในความเป็นส่วนตัวของตัวบุคคล (Privacy of the person)

สิทธิในความเป็นส่วนตัวของตัวบุคคลที่คุ้มครองเป็นสิทธิที่คุ้มครองความเป็นส่วนตัวในเนื้อตัวร่างกายของบุคคล รวมถึงลักษณะเฉพาะตัว เช่น รหัสพันธุกรรม ลักษณะทางชีวภาพ การให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของตัวบุคคลย่อมทำให้ปัจเจกบุคคลมีเสรีภาพและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมประชาธิปไตยได้

(2) สิทธิในความเป็นส่วนตัวในพฤติกรรมของบุคคล (Privacy of personal behavior)

ความหมายของพฤติกรรมของบุคคล ครอบคลุมพฤติกรรมในทุกรูปแบบรวมถึงพฤติกรรมในเรื่องละเอียดอ่อน เช่น ความพึงพอใจหรือพฤติกรรมในทางเพศ การเข้าร่วมกิจกรรมในทางการเมือง การนับถือหรือความเชื่อในทางศาสนา กิจกรรมเหล่านี้ย่อมต้องได้รับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว แม้ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นจะได้กระทำในพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่สาธารณะก็ตาม การแสดงพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งโดยไม่อยู่ภายใต้การจำกัดหรือการควบคุมใด ๆ จะทำให้บุคคลนั้นปกครองตนเองได้โดยเสรี และเติมเต็มบุคลิกภาพของตนเอง ทำให้เกิดพัฒนาการของเสรีภาพในทางความคิดและการแสดงออก

(3) สิทธิในความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล (Privacy of the personal communication)

¹⁴ ชวน คิลปรัสมิ, 'เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นกับการคุ้มครองชื่อเสียงของบุคคลอื่นตามแนวคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560) 34.

¹⁵ คณาธิป ทองรวีวงศ์ (เชิงอรธ 3) 9.

¹⁶ ยุกต์กฤต กัญชมนิ, 'การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2561) 19.

สิทธิในความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคลเป็นการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการถูกแทรกแซงในการติดต่อสื่อสารด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารด้วยภาพ เสียง ข้อความ ตัวหนังสือ การติดต่อสื่อสารทั้งแบบมีสายและไร้สาย การแทรกแซงการติดต่อสื่อสารจะต้องเป็นไปตามคำสั่งศาลหรืออยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐโดยมีเหตุผลเพื่อความมั่นคงของประเทศ การคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร ย่อมเป็นการเติมเต็มบุคลิกภาพและส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นโดยเสรีของปัจเจกบุคคล

(4) สิทธิในความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy of the personal data)

เป็นการให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของปัจเจกบุคคลจากการถูกใช้งานและเผยแพร่ข้อมูลโดยอัตโนมัติ และเป็นการให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ความเป็นส่วนตัวในกรอบของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้มีความหมายในแง่ของความสันโดษ การอยู่ลำพัง หรือภาวะที่ปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลอื่น แต่เป็นเพียงการให้สิทธิควบคุมและตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลของตนจากการกระทำของผู้อื่น¹⁷

แนวคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล ปรากฏอยู่ในรูปแบบการให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูล เช่น สิทธิในการขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง สิทธิในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการขอให้ผู้ประมวลผลข้อมูลแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง รวมถึงการกำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะถูกลืม ซึ่งเป็นสิทธิที่พัฒนาจากแนวคิดของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับเจ้าของข้อมูลที่อยู่ในโลกออนไลน์ โดยผู้เขียนจะศึกษาแนวคิดพื้นฐานของสิทธิที่จะถูกลืมในหัวข้อถัดไป

2.2 แนวคิดพื้นฐานของสิทธิที่จะถูกลืม

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โลกและวิถีชีวิตของมนุษย์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ หนึ่งในนั้นคือการเข้ามาของระบบอินเทอร์เน็ต และ การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Twitter หรือ Instagram ที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและสร้างผลกระทบต่อคน สังคมและวิถีในการดำเนินชีวิตตามปกติและการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการโพสต์ข้อความ หรือการแบ่งปันข้อมูลผ่านโลกออนไลน์ ปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ย่อมมีส่วนกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่นได้ ข้อมูลที่ระบุตัวไปยังบุคคลใด ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้โพสต์ข้อความเอง หรือนำข้อความจากผู้อื่นมาโพสต์ต่อ จะมีสิทธิจัดการข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตนที่ต้องการให้ถูกลืมเลือนได้เพียงใด ในหัวข้อนี้จะศึกษาความหมายของสิทธิที่จะถูกลืม ลักษณะ ประเภทและขอบเขตของสิทธิ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹⁷ คณาธิป ทองรวีวงศ์ (เชิงอรรถ 3) 21.

2.2.1 ความหมายของสิทธิที่จะถูกลืม

ในเดือนมกราคมของปี 2012 สิทธิที่จะถูกลืมได้รับการรับรองภายใต้สิทธิพื้นฐานของยุโรป (European Commissioner for Justice, Fundamental Rights, and Citizenship) Viviane Reding¹⁸ โดยให้ความเห็นว่า สิทธิที่จะถูกลืมเป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลที่จะกำจัดทิ้งข้อมูลทั้งหมด เมื่อข้อมูลเหล่านั้นไม่มีความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ที่จัดเก็บข้อมูลเหล่านั้นมา หรือเมื่อเจ้าของข้อมูลได้ถอนความยินยอมในการให้ใช้ข้อมูล หรือเมื่อครบระยะเวลาที่จัดเก็บข้อมูลดังกล่าว

Cécile de Terwangne เห็นว่าสิทธิที่จะถูกลืมประกอบไปด้วย 3 รูปแบบ ได้แก่

(1) สิทธิในการขอลบข้อมูลอาชญากรรม เพื่อเป็นการคุ้มครองเกียรติยศ ชื่อเสียง รวมถึงสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลนั้น และเป็นการเปิดโอกาสให้อาชญากรกลับเข้าสู่สังคม¹⁹

(2) สิทธิในการขอลบหรือทำให้เป็นข้อมูลที่ไม่ระบุชื่อ เมื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่เก็บข้อมูลนั้น รวมถึงสิทธิในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูลที่ไม่กระทำตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

(3) สิทธิในการขอลบข้อมูลที่หมดอายุหรือหมดความสำคัญ

อย่างไรก็ตาม สิทธิที่จะถูกลืมตามความหมายของ Cécile de Terwangne ไม่รวมถึงการขอลบข้อมูลกรณีบุคคลที่สามได้เผยแพร่ข้อมูล แม้จะหมดความจำเป็นหรือหมดอายุไปแล้วก็ตาม

Jeffrey Rosen²⁰ ตั้งข้อสังเกตการใช้สิทธิที่จะถูกลืมในบริบทการโพสต์ข้อมูลตามความเป็นจริงที่ว่า 1. เจ้าของข้อมูลเป็นผู้โพสต์ข้อมูลเอง ย่อมมีสิทธิบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืมด้วยการลบข้อมูลที่ตนโพสต์ได้ด้วยตนเอง 2. เมื่อบุคคลอื่นนำข้อความที่บุคคลนั้นได้โพสต์ไว้ คัดลอก และไปโพสต์ต่อ (repost) เจ้าของข้อมูลคนเดิมย่อมมีสิทธิร้องขอให้ผู้ให้บริการระบบดำเนินการลบข้อมูลได้ 3. ในกรณีบุคคลอื่นโพสต์ถึงตัวเจ้าของข้อมูลโดยไม่ได้รับความยินยอม เป็นเรื่องของการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือไม่

2.2.2 ลักษณะของสิทธิที่จะถูกลืม

สิทธิที่จะถูกลืมเป็นสิทธิที่กำหนดให้ปัจเจกบุคคลลบ ทำลาย แก้ไขหรือจำกัดการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนเป็นความชอบธรรมที่ให้อำนาจแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง โดยสิทธิที่จะถูกลืมแบ่งได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ สิทธิในการลบข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นระยะเวลาพอสมควร (right to have data deleted in due time) สิทธิในการเริ่มต้นใหม่ (right to have a 'clean slate') และสิทธิในการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน (Right to be connected to present information)

¹⁸ Jeffrey Rosen, 'The right to be forgotten' (Stanford Law Review Online, 13 February 2012) <<https://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox-the-right-to-be-forgotten/>> accessed 1 June 2023.

¹⁹ Bruno Zeller and others, 'The Right to be Forgotten - The EU and Asia Pacific Experience (Australia, Indonesia, Japan and Singapore)' (2019) 1 European Human Rights Law Review 23, 24.

²⁰ Jeffrey Rosen (เชิงอรรถ 18).

(1) สิทธิในการลบข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นระยะเวลาพอสมควร (right to have data deleted in due time)

สิทธิในการลบข้อมูลเมื่อพ้นระยะเวลาพอสมควร หมายถึง สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการขอให้ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลลบข้อมูลส่วนบุคคล เมื่อเข้าเงื่อนไขในส่วนการใช้ข้อมูลที่เสร็จสิ้นแล้ว ข้อมูลนั้นหมดประโยชน์หรือความสำคัญ หมดระยะเวลา หรือการเก็บข้อมูลนั้นทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลมากกว่าประโยชน์สาธารณะ โดยอาจพิจารณาในส่วนการประมวลผลที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง²¹ และความจำเป็นในการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่จัดเก็บข้อมูล²² ในการกำหนดวัตถุประสงค์ที่กำกวมไม่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์แอบแฝง หรือกำหนดวัตถุประสงค์ให้ใช้ได้ในอนาคต²³ เจ้าของข้อมูลย่อมไม่อาจทราบได้เลยว่า การเก็บข้อมูลนั้นยังมีความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ที่จัดเก็บหรือไม่

(2) สิทธิในการเริ่มต้นใหม่ (right to have a ‘clean slate’)

สิทธิในการเริ่มต้นใหม่ เป็นแนวคิดที่ให้สิทธิกับบุคคลที่จะห้ามมิให้บุคคลอื่นนำข้อมูลในอดีตซึ่งล้ำสมัยมาใช้กับตน และเกี่ยวข้องกับการเปิดโอกาสให้บุคคลได้เริ่มต้นชีวิตใหม่โดยปราศจากการรบกวนจากเรื่องราวในอดีต²⁴ ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาได้กำหนดสิทธิเกี่ยวกับการเริ่มต้นใหม่ไว้ในกฎหมายล้มละลาย กฎหมายประวัติอาชญากรรม และกระบวนการฟื้นฟูเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สิทธิเริ่มต้นใหม่อาจเทียบกับการตัดพยานหลักฐานในคดีอาญา โดยไม่นำหลักฐานหรือการกระทำบางอย่างของผู้กระทำในครั้งก่อน ๆ มารับฟังร่วมกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

(3) สิทธิในการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน (Right to be connected to present information)²⁵

เป็นแนวคิดในทางปรัชญาและจิตวิทยาเชิงสังคมที่ให้คุณค่าแก่การกำหนดชีวิตตัวเองได้อย่างเสรี บุคคลมีสิทธิพูดและเขียนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและไม่อยู่ภายใต้ความหวาดกลัวต่อการกระทำของตนในอดีต ลักษณะของสิทธินี้เป็นการรวมกันของสิทธิที่จะเริ่มต้นใหม่ สิทธิในความเป็นส่วนตัวและสิทธิในการสร้างอัตลักษณ์ ซึ่งมีความแตกต่างกันในส่วนการบังคับใช้สิทธิ จะเกิดสิทธิเมื่อข้อมูลถูกนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจแล้ว แต่สิทธิเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ทันสมัยนั้นสิทธิมีอยู่แม้ว่ายังไม่มีบุคคลอื่นมาใช้ข้อมูล ซึ่งการใช้สิทธิในรูปแบบนี้ คือ การร้องขอต่อศาลในกรณีที่คุณคนนั้นต้องเผชิญกับข้อมูลของตนในอดีตโดยไม่มีเหตุอันควร บุคคลไม่สามารถร้องขอให้บุคคลผู้ใช้ข้อมูลในอนาคตใช้ข้อมูลที่เกิดจากการกระทำในปัจจุบันได้ ในทางปฏิบัติ

²¹ Directive 95/46/EC A12(b)

²² Directive 95/46/EC A 1.(e)

²³ ยุคต์กฤต กัณทมนี (เชิงอรธรถ 16) 25.

²⁴ Ajay Pal Singh & Rahil Setia, ‘Right to be forgotten recognition, legislation and acceptance in international and domestic domain’ (2018) The National Union List of Journals.

²⁵ ยุคต์กฤต กัณทมนี (เชิงอรธรถ 16) 27-28.

สิทธิรูปแบบนี้คล้ายกับสิทธิในการเริ่มต้นใหม่ ที่เจ้าของข้อมูลร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ใช้ข้อมูลต้องใช้เฉพาะข้อมูลปัจจุบันเท่านั้น

2.2.3 ประเภทของสิทธิที่จะถูกลืม²⁶

สิทธิที่จะถูกลืมแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทดังนี้

(1) สิทธิในการฟื้นฟูสภาพ (Right to Rehabilitation)

สิทธิในการฟื้นฟูเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดหรือคำพิพากษาของศาลในอดีต ซึ่งเป็นสิทธิที่เกิดกับผู้ที่เคยกระทำความผิดและได้รับโทษ (Criminal Spent Conviction) หรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาเนื่องจากต้องเหตุสงสัยในการกระทำความผิดได้กลับคืนสู่สังคม และได้รับการให้อภัยจากสังคม ตามเงื่อนไขของกฎหมายกำหนด เช่น ความร้ายแรงของการกระทำความผิด ความประพฤติที่ดีขณะรับโทษสะท้อนความรู้สึกสำนึกผิด หรือเมื่อพ้นระยะเวลานั้นโดยไม่ได้กระทำความผิดเพิ่มเติมอีก คำพิพากษาหรือประวัติย่อไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณะ เช่น ในคดี *Hurbain v. Belgium*²⁷ ที่ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปวินิจฉัยโดยการชั่งน้ำหนักระหว่างการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและเสรีภาพในการแสดงออกจะต้องคำนึงถึงโอกาสของผู้กระทำความผิดในการกลับคืนสู่สังคมหลังจากได้รับการฟื้นฟู หรือรับโทษครบแล้ว

ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่เคยกระทำความผิดมีความละเอียดจำเป็นต้องมีการประมวลผลโดยอยู่ในความรู้เห็นหรือการควบคุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การบันทึกเก็บข้อมูลอาชญากรรมจะต้องอยู่ในภายใต้การควบคุมหน่วยงานที่มีอำนาจจัดการเท่านั้น²⁸ ในขณะที่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับที่เคยกระทำความผิดและได้รับโทษย่อมส่งผลกระทบต่อที่แตกต่างไม่มากนักน้อยต่อเจ้าของข้อมูลและการดำรงชีวิตของผู้นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแพร่ที่ค้างอยู่อย่างถาวรหรือมีการเผยแพร่ซ้ำในโลกออนไลน์ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิในการฟื้นฟูของผู้เป็นอย่างมีนัยยะ²⁹

(2) สิทธิในการลบข้อมูล (Right to Erasure)

สิทธิในการลบข้อมูลเป็นสิทธิที่จะถูกลืมประเภทหนึ่งที่ถูกพัฒนาขึ้นจากแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคล เป็นความชอบธรรมที่ให้อำนาจแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง หากเจ้าของข้อมูลไม่ประสงค์จะเผยแพร่ หรือประมวลผลข้อมูลดังกล่าวต่อไป เจ้าของข้อมูลจะต้องมีสิทธิในการลบข้อมูลดังกล่าว ซึ่งแนวคิดนี้นำไปสู่การกำหนดในกฎหมายให้บุคคลมีสิทธิที่จะลบข้อมูล แต่จะใช้สิทธิลบข้อมูลได้เมื่อครอบครองประกอบที่เป็นเงื่อนไขตามกฎหมาย เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวไม่มีความจำเป็นสำหรับวัตถุประสงค์ที่ขอจัดเก็บหรือประมวลผลอีกต่อไป หรือ

²⁶ เฟ็งอ้าง, 28.

²⁷ *Hurbain v. Belgium* ผู้ร้องเป็นสำนักพิมพ์ซึ่งถูกศาลในประเทศสั่งในปี 2013 ให้ทำการเปลี่ยนข้อมูลเป็นนิรนาม (anonymous) ในบทความสิ่งพิมพ์ปี 1994 ที่ถูกเก็บเป็นบันทึกแบบออนไลน์ (online archive) ในปี 2008

²⁸ GDPR A 10

²⁹ Federica Giovanella, ‘From the “right to delisting” to the “right to relisting”’ (2022) 2 *Medialaws - Rivista di diritto dei media* 124, 133.

เจ้าของข้อมูลถอนความยินยอมในการให้จัดเก็บหรือประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล หรือข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่มีความสมบูรณ์³⁰

(3) สิทธิในการลบลิงก์ (Right to Delist of Right to Delink)

สิทธิในการลบลิงก์ คือ สิทธิของปัจเจกบุคคลในการร้องขอผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ ดำเนินการลบลิงก์ที่เชื่อมโยงไปยังข้อมูลส่วนบุคคล โดยข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ไม่เกี่ยวข้อง หรือเป็นข้อมูลที่ถูกจัดเก็บหรือประมวลผลเกินกว่าขอบเขตวัตถุประสงค์ที่ขอจัดเก็บหรือประมวลผล³¹ โดยผู้ให้บริการสืบค้นจำเป็นต้องพิจารณาในส่วนของการขัดกันของสิทธิในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ควบคู่ไปด้วยกับการพิจารณาคำขอลบลิงก์³²

การร้องขอลบลิงก์นี้ไม่ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลต้นทางนั้นถูกลบไปด้วย ที่จริงแล้วข้อมูลส่วนบุคคลจะไม่ถูกลบออกจากเว็บไซต์ต้นทางหรือจากดัชนีและแคชของเครื่องมือค้นหาผู้ให้บริการ. ตัวอย่างเช่น เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอาจขอให้ลบข้อมูลส่วนบุคคลออกจากเครื่องมือค้นหาดัชนีที่มาจากสื่อต่างๆ เช่น บทความในหนังสือพิมพ์ ในกรณีนี้ ลิงก์ข้อมูลส่วนบุคคลอาจถูกลบออกจากดัชนีของเครื่องมือค้นหา อย่างไรก็ตาม ตามหลักการแล้วแม้ว่าจะไม่ปรากฏในผลการค้นหาอีกต่อไปตามคำค้นหาที่มีชื่อเจ้าของข้อมูล บทความดังกล่าวจะยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของสื่อและอาจยังคงเปิดเผยต่อสาธารณะและเข้าถึงได้³³

(4) สิทธิในการทำให้คลุมเครือ (Right to Obscurity)

สิทธิในการทำให้คลุมเครือ เป็นสิทธิที่ใช้กับข้อมูลที่ถูกจัดเก็บหรือประมวลผลในรูปแบบดิจิทัล โดยการทำให้บุคคลใด ๆ ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ หรือทำให้เข้าถึงยากกว่าปกติ เช่น การตั้งรหัสผ่าน การจำกัดสิทธิการใช้งานในข้อมูล การทำให้ข้อมูลนั้นไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ซึ่งศาลอาจกำหนดแนวทางในการแก้ไข เช่น ในคดี *Hurbain v. Belgium* ที่ทำให้ชื่อที่ปรากฏเป็นชื่อย่อ หรือนามสมมุติ เพื่อให้ไม่ให้ขัดต่อสิทธิในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

จากที่ได้พิจารณาประเภทของสิทธิที่จะถูกลืมตามที่ได้กล่าวมา เมื่อหลักการที่เป็นลักษณะของสิทธิที่จะถูกลืมรวมเข้ากับสิทธิอื่นเพื่อรองรับความยุติธรรมก็อาจเกิดเป็นแนวคิดของสิทธิที่จะถูกลืมประเภทใหม่ได้ เช่น สิทธิที่จะถูกลืม เมื่อพิจารณารวมกับสิทธิในการฟื้นฟู สิทธิในการได้รับข้อมูลอย่างถูกต้อง (Right to be Correctly informed) และเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of Speech) เป็นสิทธิในการเชื่อมโยงข้อมูลใหม่ (Right to Relist) ซึ่งเป็นแนวคิดผสมผสานที่น่าจะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างสิทธิต่างๆ มากกว่าสิทธิในการลบลิงก์³⁴

³⁰ GDPR A 17

³¹ Directive 95/46/EC A12 and A14

³² Federica Giovanella (เชิงอรรถ 29) 124.

³³ Guideline 5/2019 on the criteria of the right to be forgotten in the search engines cases under GDPR (Part1), para 9

³⁴ Federica Giovanella (เชิงอรรถ 29) 136.

2.2.4 ขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืม

สิทธิที่จะถูกลืมเป็นสิทธิประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ซึ่งการใช้สิทธิจะต้องอยู่ในขอบเขตหรือบริบทที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น หัวข้อนี้จะศึกษาถึงขอบเขตแห่งสิทธิที่จะถูกลืมโดยแบ่งเป็นผู้ทรงสิทธิ วัตถุประสงค์แห่งสิทธิ และผู้มีหน้าที่ตามเนื้อหาแห่งสิทธิ ดังนี้

(1) ผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืม³⁵

บุคคลใดบ้างเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืม โดยความเห็นแบ่งออกเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายแรกเห็นว่าเพียงเฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้นที่เป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืม และอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลต่างเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืมได้

ฝ่ายแรกที่เห็นว่าบุคคลธรรมดาเท่านั้นเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืม โดยให้เหตุผลจากกรอบความคิดที่พัฒนามาเป็นสิทธิที่จะถูกลืมที่มุ่งเน้นให้บุคคลกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข โดยปราศจากการรบกวนจากการกระทำของตนในอดีต และสิทธิดังกล่าวพัฒนามาจากสิทธิมนุษยชนที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด อีกทั้งเมื่อศึกษากฎหมายที่เป็นแนวคิดของสิทธิที่จะถูกลืม เช่นสิทธิในการขอลบข้อมูลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส³⁶ หรือสิทธิของผู้กระทำความผิดที่จะไม่ให้นำข้อมูลอาชญากรรมในอดีตมาใช้ในปัจจุบัน ตามกฎหมาย Rehabilitation of Offenders Act 1974 ของสหราชอาณาจักร หรือสิทธิที่เจ้าของข้อมูลในการขอให้ลบข้อมูลที่ไม่ถูกต้องตามความจริง หรือโดยผิดกฎหมาย ตามข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลโดยเสรี จะเห็นได้ว่ากฎหมายเหล่านี้เจตจำนงให้บุคคลธรรมดาเป็นผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย

ส่วนนิติบุคคลอยู่บนพื้นฐานการจัดตั้งที่จะต้องเปิดเผยข้อมูล เพื่อยืนยันตนในทางกฎหมาย ย่อมไม่อาจใช้สิทธิที่จะถูกลืมเพื่อปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับตัวนิติบุคคลนั้นได้ เพื่อให้ข้อมูลนั้นเข้าถึงและตรวจสอบได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของนิติบุคคลนั้น

อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลย่อมเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืมได้ โดยให้ความเห็นที่แตกต่างในส่วนของนิติบุคคลที่ว่ากฎหมายถือว่านิติบุคคลมีสภาพบุคคลเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา มีความเป็นอยู่แยกอิสระจากบุคคลธรรมดา นิติบุคคลจึงทรงสิทธิและหน้าที่ได้ และมีสิทธิได้เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่โดยสภาพแล้วนิติบุคคลไม่สามารถมีได้³⁷ สิทธิที่จะถูกลืมมิใช่สิทธิเฉพาะตัวของบุคคลธรรมดาเท่านั้น โดยนิติบุคคลมีสิทธิเป็นเจ้าของข้อมูลได้ ย่อมมีสิทธิที่จะกระทำต่อข้อมูลเพื่อผลประโยชน์ของตนได้ ผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืมในความเห็นของนักวิชาการกลุ่มหลังจึงหมายความว่าทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

³⁵ ยุคต์กฤต กัณษมณี (เชิงอรธรถ 16) 34.

³⁶ แม้ต่อมาในปี 1994 จะมีการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 769-1 ให้สอดคล้องกับความรับผิดชอบในทางอาญาของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญา (ที่เกิดจากการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ในปี 1992) ให้นิติบุคคลอยู่ในบังคับของมาตรา 769 ที่ขอให้ลบประวัติอาชญากรรมได้ก็ตาม

³⁷ กิตติศักดิ์ ปรกติ, *หลักกฎหมายบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2553) 232-233.

สิทธิที่จะถูกลืมเป็นแนวคิดที่ให้สิทธิแก่ปัจเจกบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง เมื่อสภาพบุคคลสิ้นสุดลง GDPR ไม่ได้รับรองสิทธิของผู้ตายไว้ เพราะ GDPR ใช้บังคับเพียงข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาที่ยังมีชีวิตอยู่³⁸ มีแค่รัฐสมาชิกบางประเทศเท่านั้น ที่มีหัวข้อการให้สิทธิแก่คนตาย (deceased person) ที่อยู่บนพื้นฐานสิทธิในการตัดสินใจของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเอง³⁹ (Right to self-determination) ซึ่งก่อนตายได้กำหนดให้จัดการข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในพินัยกรรม เช่นในประเทศฝรั่งเศส กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฝรั่งเศส loi informatique et libertés มีการให้สิทธิแก่ผู้ตายโดยกำหนดคำสั่งในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไว้ก่อนตาย⁴⁰

ในประเทศสเปน Spanish Organic Law Act 3 /2018 มีการกำหนดสิทธิให้กับญาติ คู่ชีวิต และทายาทของผู้ตาย มีสิทธิในการเข้าถึง แก้ไขหรือลบข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตายได้ต่อหน้าผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลข้อมูล เว้นแต่ผู้เสียชีวิตหรือกฎหมายจะห้ามไว้⁴¹

(2) วัตถุประสงค์สิทธิที่จะถูกลืม

วัตถุประสงค์สิทธิที่จะถูกลืม คือข้อมูลส่วนบุคคล ที่เป็นข้อมูลที่มีความสามารถระบุตัวบุคคลได้ ตามความหมายของคณะกรรมการยุโรป⁴² ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่าข้อมูลใด ๆ ที่ระบุตัวหรือสามารถระบุตัวบุคคลได้ และหมายถึงข้อมูลที่แตกต่างกัน หากนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ร่วมกันจะสามารถระบุตัวบุคคลได้ ยกตัวอย่างเช่น ชื่อสกุลของคุณ ที่อยู่ อีเมล เบอร์โทรศัพท์ เลขประจำตัวประชาชน ข้อมูลตำแหน่งที่ตั้ง หมายเลขประจำเครื่องคอมพิวเตอร์

ตามข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และการเคลื่อนย้ายข้อมูลโดยเสรี⁴³ ได้กำหนดความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลใด ๆ ที่ระบุ

³⁸ GDPR recital 27 Not Applicable to Data of Deceased Persons. Member States may provide for rules regarding the processing of personal data of deceased persons.

³⁹ Federica Giovanella (เชิงอรรถ 29) 289-295

⁴⁰ loi informatique et libertés (French Data Protection ACT)

Chapter V: Provisions Governing the Processing of Personal Data Relating to Deceased Persons

Article 85

1. - Any person may draw up instructions for the storage, erasure and communication of his personal data after his death. These instructions may be general or specific.

⁴¹ Spanish Organic Law Act 3 /2018 of 5 December on Personal Data Protection and guarantee of digital rights.

The relatives, civil partners and heirs of the deceased person are granted a right to exercise the rights to access, rectify and erase the personal data of the latter before the controller or the processor, unless forbidden by the deceased person or by law.

⁴² European Commission, ‘What is personal data’ (European Commission) <<https://shorturl.asia/morlq>> accessed 1 June 2023.

⁴³ Directive 95/46/EC,

ตัวหรือสามารถระบุตัวปัจเจกบุคคล (เจ้าของข้อมูล) ได้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลที่เป็นเลขประจำตัว ข้อมูลทางกายภาพ ชีวภาพ หรือจิตวิทยา ข้อมูลทาง เศรษฐกิจหรือสังคม

ตามกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลโดยเสรี⁴⁴ หมายถึง ข้อมูลใด ๆ ที่ระบุตัวปัจเจกบุคคลหรือสามารถระบุตัวปัจเจกบุคคลได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชื่อ เลขประจำตัว ข้อมูลที่อยู่ ข้อมูลออนไลน์ที่ระบุตัวปัจเจกบุคคล ข้อมูลทางกายภาพ ชีวภาพ หรือจิตวิทยา ข้อมูลทางเศรษฐกิจหรือสังคมของปัจเจกบุคคลนั้น ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการเข้ารหัสหรือแฝงข้อมูล (Pseudonymization) แต่สามารถ ถอดรหัสและระบุตัวบุคคลได้จะถูกถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายยุโรปฯ ฉบับนี้” หรือตามพ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ที่มีการกำหนดเกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืม โดยได้กำหนด ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง “ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ” จะเห็นได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคล คือ ข้อมูลที่สามารถบ่งชี้ตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ เจ้าของข้อมูลจึงเป็นผู้ที่อาจได้รับผลกระทบโดยตรงจากการจัดเก็บ ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว

เมื่อพิจารณาความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่า ถ้าข้อมูลนั้นสามารถชี้ไปที่ตัวบุคคลใดได้ ข้อมูลนั้นย่อมเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้นตามความหมายที่ได้กล่าวมา

ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคล เป็นไปในลักษณะของความ เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data subject) มิใช่เรื่องเจ้าของกรรมสิทธิ์ (Ownership) ตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน

(3) ผู้มีหน้าที่จากการใช้สิทธิที่จะถูกลืม

Article 2 Definitions

(a) ‘personal data’ shall mean any information relating to an identified or identifiable natural person (‘data subject’); an identifiable person is one who can be identified, directly or indirectly, in particular by reference to an identification number or to one or more factors specific to his physical, physiological, mental, economic, cultural or social identity; ...

⁴⁴ GDPR,

Article 4 Definitions

(1) ‘personal data’ means any information relating to an identified or identifiable natural person (‘data subject’); an identifiable natural person is one who can be identified, directly or indirectly...

(5) ‘pseudonymization’ means the processing of personal data in such a manner that the personal data can no longer be attributed to a specific data subject without the use of additional information, ...

เจ้าของข้อมูลจะสามารถใช้สิทธิที่จะถูกลืมที่กำหนดให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถร้องขอให้ลบข้อมูลที่ไม่มีความสำคัญหรือไม่มีประโยชน์ในการจัดเก็บหรือประมวลผลต่อไป โดยร้องขอต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

ในแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล⁴⁵ ของ OECD ได้ให้ความหมายของผู้ควบคุมข้อมูลว่า “บุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจตามกฎหมายภายในประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่คำนึงว่าข้อมูลดังกล่าวถูกจัดเก็บ ประมวลผล หรือเผยแพร่โดยบุคคลนั้น หรือบุคคลอื่นที่กระทำในนามบุคคลนั้น”

ในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับ การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลด้วยระบบอัตโนมัติ⁴⁶ (The Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data; Convention 108) ได้ให้ความหมายของผู้ควบคุมข้อมูลว่า “บุคคลหรือนิติบุคคล หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรใด ๆ ที่มีอำนาจตามกฎหมายภายในประเทศ ในการตัดสินใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกจัดเก็บ และกระบวนการที่จะใช้ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล”

คณะกรรมการการยุโรปได้เสนอกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอีก 2 ฉบับ ได้แก่ ข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี⁴⁷ (Directive 95/46/EC) และกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาจากการ

⁴⁵ Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data,
Part 1 Definition

1. For the purposes of these Guidelines:

a) “Data controller” means a party who, according to national law, is competent to decide about the contents and use of personal data regardless of whether or not such data are collected, stored, processed or disseminated by that party or by an agent on its behalf.

⁴⁶ Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data

Article 2 Definitions

d “controller of the file” means the natural or legal person, public authority, agency or any other body who is competent according to the national law to decide what should be the purpose of the automated data file, which categories of personal data should be stored and which operations should be applied to them.

⁴⁷ Directive 95/46/EC,

Article 2 Definitions

(d) ‘controller’ shall mean the natural or legal person, public authority, agency or any other body which alone or jointly with others determines the purposes and means of the processing of personal data;

ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี⁴⁸ (GDPR) ซึ่ง กฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้ได้กำหนดความหมายของ “ผู้ควบคุม” ไว้ใกล้เคียงกัน คือ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง บุคคล หรือนิติบุคคล หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ หรือองค์กรใด ๆ ที่กระทำการหรือร่วมกันกระทำการ กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดให้ “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึงบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานหรือองค์กรใด ๆ ก็ตาม ที่มีกระทำการในลักษณะที่เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการกำหนดวิธีการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลด้วย โดยมีความสำคัญอยู่ที่การตัดสินใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ การกำหนดวิธีการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล

เมื่อมีการพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ซึ่งทำให้นำไปสู่ความเป็นไปได้ที่คนธรรมดาทั่วไปที่จะมีข้อมูลส่วนตัวที่บ่งชี้ระบุตัวตนของคนเหล่านั้นไปได้ทั่วโลกด้วยวิธีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลและแบบออนไลน์ ประกอบกับการเกิดขึ้นของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ (Social-networking services) เช่น Facebook, Twitter และ Instagram ทำให้การระบุตัวผู้ควบคุมข้อมูลทำได้ยากขึ้น เนื่องจากบริการที่ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์เปิดใช้งานแก่บุคคลผู้ใช้บริการคือการติดต่อสื่อสารระหว่างกันผ่านสื่อออนไลน์ และเมื่อผู้ใช้บริการทำการโพสต์ข้อความหรือรูปภาพที่ประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่สาม ทำให้ผู้ใช้บริการคนดังกล่าวมีสถานะเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้เช่นเดียวกับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ เพราะเป็นการใช้งานที่ไม่อยู่ในข่ายยกเว้น

ตามความเห็นของคณะทำงานตามข้อ 29 ของข้อบังคับบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี⁴⁹ (AWP29) ที่นอกจากขยายความหมายผู้ควบคุมข้อมูล ที่กรอบความคิดเดิมให้ครอบคลุมผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ และยังกำหนดกรอบในการพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงการใช้งานของผู้ใช้บริการเป็นผู้ให้บริการได้ โดยพิจารณาถึงกรอบการใช้งานซึ่งกระทำโดยปัจเจกชน แบบกิจกรรมในครัวเรือน (Household activity) หรือกิจกรรมที่ทำในนามส่วนตัว (a purely personal activity)⁵⁰ นี้ ข้อยกเว้นดังกล่าวจะไม่มีผล

⁴⁸ GDPR,

Article 2 Definitions

(7) ‘controller’ means the natural or legal person, public authority, agency or other body which, alone or jointly with others, determines the purposes and means of the processing of personal data; where the purposes and means of such processing are determined by Union or Member State law, the controller or the specific criteria for its nomination may be provided for by Union or Member State law;

⁴⁹ Opinion 1/2010

Opinion 1/2010 on the concepts of "controller" and "processor"

https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp169_en.pdf

⁵⁰ Directive 95/46/EC,

ใช้บังคับ หากผู้ใช้บริการที่เป็นบุคคลธรรมดาแต่กระทำการในนามบริษัทหรือสมาคม หรือใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์เพื่อจุดประสงค์ในทางการค้า การเมือง หรือการกุศล รวมถึงกรณีที่ใช้บริการมีรายการรายชื่อติดต่อ (Contact) ของบุคคลที่สามเป็นจำนวนมากซึ่งมีบางคนที่ผู้ใช้บริการไม่รู้จัก

การนำเข้าสู่ข้อมูลของผู้ใช้บริการโดยการโพสต์ข้อความที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่สามนั้น ย่อมมิใช่การใช้งานแบบกิจกรรมในครัวเรือนที่เป็นข้อยกเว้น เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะสามารถใช้สิทธิให้ลบข้อมูลได้กับทั้งผู้ใช้บริการรายนั้นและผู้ให้บริการเจ้าของระบบ แต่ถ้าผู้ใช้บริการโพสต์ข้อความภายใต้เงื่อนไขที่เป็นกิจกรรมในครัวเรือน เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลย่อมร้องขอให้ลบข้อมูลส่วนบุคคลต่อผู้ให้บริการได้เท่านั้น

2.3 ข้อจำกัดการใช้สิทธิที่จะถูกลืม

แม้ว่าสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจะเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง แต่ไม่มีลักษณะเด็ดขาด เพราะอาจถูกจำกัดหรือลดทอนบางประการเพื่อคุ้มครองสิทธิอื่นได้ เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น สิทธิในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือความมั่นคงของรัฐ และสิทธิที่จะถูกลืมเป็นแนวคิดที่ให้สิทธิแก่ปัจเจกบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง โดยปัจเจกบุคคลนั้นสามารถที่จะร้องขอผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลให้ดำเนินการลบข้อมูลส่วนบุคคล หรือลบลิงก์ที่เชื่อมโยงไปยังข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวได้ ซึ่งการใช้สิทธิดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานประเภทอื่นของบุคคลในสังคมได้ เช่น เสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น (Freedom of expression and opinion) หรือสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล (Right of access information)

ในส่วนนี้จะศึกษาเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเข้าถึงข้อมูลที่มีส่วนในการจำกัดสิทธิและเป็นข้อยกเว้นในการใช้สิทธิที่จะถูกลืม โดยจะศึกษาทั้งความหมาย แนวคิด และวิธีการใช้เสรีภาพ เพื่อใช้ในการชั่งน้ำหนักความสำคัญของสิทธิที่จะถูกลืมและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

2.3.1 สิทธิในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเข้าถึงข้อมูลของสื่อออนไลน์

สื่อออนไลน์ คือ สื่อมวลชนรูปแบบหนึ่งที่น่าเสนอข้อมูลข่าวสาร ที่เคยอยู่ในรูปแบบดั้งเดิมที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่อวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเปลี่ยนรูปแบบในการนำเสนอเป็นแบบดิจิทัล ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งส่งผลกระทบต่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป คือมีลักษณะที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์มากขึ้น และสามารถสืบค้นย้อนหลังได้

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Expression) เป็นเสรีภาพที่บุคคลสามารถใช้เพื่อแสดงออกให้ปรากฏซึ่งความคิดของตนโดยปราศจากการแทรกแซง และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นยังเป็นสิทธิอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจำเป็นต้องเข้าใจความหมายของสิทธิควบคู่ไปด้วย

Article 3 Scope

2. This Directive shall not apply to the processing of personal data:

- by a natural person in the course of a purely personal or household activity.

สิทธิ ตามความหมายทั่วไป หมายถึง “อำนาจที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่น⁵¹ โดยประเทศที่แบ่งแยกบบกฎหมายออกเป็นกฎหมายเอกชนซึ่งใช้บังคับความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน และระบบกฎหมายมหาชนซึ่งใช้บังคับความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับรัฐ ก็จะมีการแบ่งแยกสิทธิออกเป็นสิทธิทางเอกชนและสิทธิทางมหาชน เช่นเดียวกัน⁵²

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นสิทธิทางมหาชน หมายถึงอำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคล เป็นหลักประกันที่เอกชนจะไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ⁵³ โดยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นสิทธิประเภทป้องกัน (status negativus) ซึ่งเอกชนสามารถดำเนินการได้เอง โดยรัฐไม่จำเป็นต้องเข้ามาดำเนินการใด ๆ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยุโรป (European Convention of Human Rights; ECHR) ได้บัญญัติถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธินี้ย่อมรวมถึงเสรีภาพในการที่จะมีความคิดเห็นและได้รับและเผยแพร่ข้อมูลและความคิดโดยปราศจากการแทรกแซงจากหน่วยงานทางมหาชน โดยไม่ต้องคำนึงถึงพรมแดน มาตรการนี้ไม่ห้ามรัฐในการกำหนดเงื่อนไขในการอนุญาตให้มีการกระจายเสียงแพร่ภาพ หรือบริษัทโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์

2. การใช้เสรีภาพดังกล่าว โดยเหตุที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่และความรับผิดชอบ อาจตกอยู่ภายใต้รูปแบบ เงื่อนไข ข้อจำกัด หรือบทลงโทษตามที่กำหนดไว้โดยกฎหมาย และความจำเป็นในสังคมประชาธิปไตยเพื่อประโยชน์ในเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ บูรณภาพแห่งดินแดน หรือความปลอดภัยสาธารณะ เพื่อป้องกันความไม่สงบหรืออาชญากรรม เพื่อคุ้มครองสุขภาพหรือศีลธรรม เพื่อคุ้มครองชื่อเสียงหรือสิทธิของบุคคลอื่น เพื่อป้องกันการเปิดเผยข้อมูลที่ได้มาโดยความลับ หรือเพื่ออารังไว้ซึ่ง อำนาจหน้าที่และความเป็นกลางของศาล

54

สื่อออนไลน์ในฐานะสื่อมวลชน ย่อมมีสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่กฎหมายคุ้มครอง โดยเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นสิ่งสำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ที่จะทำให้อ่านสื่อมวลชนนำเสนอข้อเท็จจริง ข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเสรีภาพของสื่อมวลชนสามารถแบ่งตามแนวคิดของ James Russell Wiggubugs ได้ดังนี้⁵⁵

⁵¹ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ* (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2538) 21.

⁵² วรเจตน์ ภาศิริรัตน์, *คำสอนว่าด้วยหลักกฎหมายมหาชน* (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2555) 197.

⁵³ บรรเจิด สิงคะเนติ, *หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 6, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2562)

51.

⁵⁴ European Convention of Human Rights; ECHR

Article 10 – Freedom of expression

⁵⁵ วชิราภรณ์ พวงจินดา, ‘แนวทางการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย’ (ดุชนิพนธ์ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2559) 35.

1. เสรีภาพในข่าวสาร (Freedom of Information)

การทำงานของสื่อมวลชนในหน้าที่เป็นเนื้อหาที่เป็นส่วนสำคัญในการรายงานข่าวนั้น ในปัจจุบันประชาชนมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Right to know) ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนรวมถึงสื่อมวลชน สิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารย่อมรวมถึงเสรีภาพในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และมีความสำคัญต่อการตอบสนองการรับรู้ข่าวสารของประชาชน

2. เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ (Freedom of Criticize)

บทบาทของสื่อมวลชนซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ บทบาทในการสอดส่องการปฏิบัติงานของรัฐบาล สื่อออนไลน์ที่เป็นสื่อมวลชนในฐานะสื่อกลางย่อมกระทำได้ด้วยการเสนอข่าวและวิพากษ์วิจารณ์ ให้ประชาชนทราบถึงความเคลื่อนไหวของรัฐบาลทั้งในแง่นโยบาย และการปฏิบัติหน้าที่ และเพื่อการสอดส่องที่มีประสิทธิภาพจะต้องเปิดโอกาสให้วิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างเสรี

3. เสรีภาพในการพิมพ์ (Freedom of Printing) และ เสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจก (Freedom of Dissemination)

ทั้งเสรีภาพในการพิมพ์และเสรีภาพในการจ่ายแจก เป็นเสรีภาพที่พัฒนามาจากสื่อหนังสือพิมพ์ที่เป็นไปเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างแม่นยำ กว้างขวาง และตรงไปตรงมา กล่าวคือ การเผยแพร่ข่าวสารโดยหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ โดยทั่วไปจะต้องปราศจากการแทรกแซงทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการผลิตข่าว ไม่ว่าจะเป็นการเซ็นเซอร์เนื้อหาข่าว หรือจำกัดการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์

แม้สื่อหนังสือพิมพ์ที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์จะนำดำเนินการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการนำเสนอจากยุคอนาล็อกไปยังยุคดิจิทัล โดยขยายอาณาเขตเข้าสู่โลกอินเทอร์เน็ต ทั้งเสรีภาพในการพิมพ์และเสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายแจกยังคงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเสรีภาพของสื่อมวลชน

(1) แนวคิดของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตั้งอยู่บนพื้นฐานการให้บุคคลต่างๆ สามารถพูดและแสดงความคิดเห็นของตนได้ ผลของการเปิดโอกาสดังกล่าวนำไปสู่การค้นพบความจริงในเรื่องต่าง ๆ ได้ John Stuart Mill นักปรัชญาและนักเศรษฐกิจการเมืองผู้มีชื่อเสียงในศตวรรษที่ 19 ผู้นำเสนอแนวคิดที่ว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนำไปสู่การค้นพบความจริง และความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง โดยได้อธิบายแนวคิดดังกล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพ” (On Liberty) ว่า “ถ้าความคิดเห็นใดถูกบังคับให้สงบเงียบอยู่ ความคิดเห็นนั้นอาจจะเป็นความจริงก็ได้ ถ้าเราสามารถรู้ได้อย่างแน่ชัด การไม่ยอมรับข้อเท็จจริงนี้ก็คือการถือว่าความคิดของเราไม่เคยผิดพลาดเลย”⁵⁶

การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นย่อมทำให้สังคมขาดโอกาสในการแลกเปลี่ยนข้อผิดพลาด และความผิดพลาดของความจริงด้วยการถกเถียงและแลกเปลี่ยนทัศนะ การแสดงออกจึงต้องได้รับการคุ้มครอง เพื่อให้แยกความจริงออกจากความเท็จ

⁵⁶ จอห์น สจวต มิลล์, ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพ (แปลโดย ภักทรพร สิริกาญจนสำนักงาน, คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2530) 43.

(2) ความจำเป็นในการคุ้มครองเสรีภาพ

นอกจากความเสรีในการแสดงความคิดเห็นจะนำไปสู่ความจริง แนวคิดเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นยังเป็นที่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองของมนุษย์ในด้านสติปัญญาและเติมเต็มคุณค่าในตนเอง (self-fulfillment) การห้ามมนุษย์คิด เขียน หรือแสดงออกซึ่งความคิดของตนเอง จึงเป็นการปิดกั้นการพัฒนาบุคลิกลักษณะ และการเติบโตของมนุษย์

ประชาธิปไตยเป็นอีกหนึ่งเหตุผลและความจำเป็นในการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยเฉพาะเสรีภาพของสื่อมวลชนที่มีส่วนในการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ เพื่อให้สาธารณะชนได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอ การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะต้องเป็นไปอย่างจำกัดและจะต้องมีเหตุผลกำกับอย่างเพียงพอ

(3) วิธีการและรูปแบบในการแสดงความคิดเห็น

(3.1) เสรีภาพในการที่จะมีความคิดเห็น (freedom to hold opinions) เสรีภาพในทางความคิด (freedom of thought)

เพื่อให้บุคคลสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจึงคุ้มครองการมีความคิดเห็นโดยปราศจากการถูกรบกวนหรือแทรกแซง (interference) ซึ่งเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นให้บุคคลได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ซึ่งเสรีภาพดังกล่าวเรียกได้อีกอย่างว่า “เสรีภาพทางความคิด (freedom of thought) ซึ่งความคิดเห็นทุกรูปแบบย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม เช่น เรื่อง การเมือง ประวัติศาสตร์ หรือศาสนา เป็นต้น โดยการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้น นอกจากได้รับการคุ้มครองในส่วนของความคิดแล้ว ยังคุ้มครองไปถึงการกล่าวข้อเท็จจริงด้วย⁵⁷

(3.2) เสรีภาพในการได้รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิด (freedom to receive and impart information and ideas)

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมีความหมายรวมถึงเสรีภาพที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นเรื่องของการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงและเผยแพร่ความคิดซึ่งเป็นเรื่องของการแสดงความคิดเห็นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังคุ้มครองเสรีภาพในการรับข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นสิทธิที่จะรู้ (Right to know) เพื่อให้สาธารณะชนได้เข้าถึงข้อมูลเพื่อค้นหาความจริงของเหตุการณ์ ในปัจจุบันที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนมากผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยผู้ให้บริการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสำนักพิมพ์ หรือผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ การยอมให้มีการลบข้อมูลอาจเป็นการทำลายหลักฐานซึ่งกระทบเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้

2.3.2 การชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิที่จะถูกลืมกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อออนไลน์

สิทธิที่จะถูกลืมในฐานะสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว รัฐมีหน้าที่ต้องคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัว ภายใต้ความคุ้มครองที่ให้ไว้แก่ประชาชนของตน เมื่อมีการนำเสนอข่าวโดยสื่อออนไลน์ซึ่งเป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน ย่อมเป็นกรณีที่จะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว

⁵⁷ ชนน ศิลปธรรมี (เชิงอรรถ 14) 20.

(1) ขอบเขตการกระทำในเรื่องประโยชน์สาธารณะหรือเรื่องประโยชน์ส่วนตัว⁵⁸

แนวทางหนึ่งในการหาความสมดุลระหว่างสิทธิที่จะถูกลิမ် กับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น คือการจำแนกระหว่างขอบเขตส่วนตัว (Private sphere) หรือส่วนที่เป็นชีวิตส่วนตัว (Private Life) คือ การดำเนินชีวิตด้วยตนเอง เป็นชีวิตที่แยกจากสังคมและผู้อื่น และ ขอบเขตสาธารณะ (Public Sphere) หรือส่วนที่เป็นชีวิตที่ออกสู่สาธารณะ (Public Life) คือ การมีชีวิตที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

กิจกรรมแล้วการกระทำในแต่ละขอบเขตนั้นมีลักษณะพลวัต ไม่ชัดเจนขึ้นอยู่กับสองปัจจัยคือ ลักษณะสภาพสังคมแต่ละแห่ง และช่วงเวลาหรือยุคสมัย อย่างไรก็ตาม มีการเพิ่มขอบเขตเชิงระบบ (System) และขอบเขตเชิงวิถีชีวิต (Lifeworld) เข้ามาตามแนวคิดของ Jurgen Habermas โดยขอบเขตเชิงระบบจะมุ่งเน้นพื้นที่ซึ่งบุคคลสื่อสารและปฏิสัมพันธ์โดยเกี่ยวกับประโยชน์ขององค์กร และผลประโยชน์ทางธุรกิจ และขอบเขตเชิงวิถีชีวิต เป็นพื้นที่ที่บุคคลสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กันในทางครอบครัว สังคม แบบที่ไม่เป็นทางการ

นักวิชาการในสาขาต่าง ๆ นำแนวคิดของ Jurgen Habermas นำมาขยายความเพื่อเสนอกรอบการวิเคราะห์โดยจำแนกขอบเขตทางสังคม (Sphere of society) เป็น 4 ขอบเขตดังนี้

(1.1) ขอบเขตสาธารณะ กับขอบเขตเชิงระบบ ในขอบเขตนี้เป็นมิติในเชิงการเมือง บุคคลอยู่ในฐานะพลเมือง โดยภาครัฐตรากฎหมายควบคุมการสื่อสาร และการรับสื่อ

(1.2) ขอบเขตส่วนบุคคล กับขอบเขตเชิงระบบ ในมิตินี้เป็นมิติทางเศรษฐกิจ บุคคลอยู่ในฐานะผู้บริโภคสื่อ โฆษณาและการตลาด

(1.3) ขอบเขตสาธารณะ กับขอบเขตวิถีชีวิต ในขอบเขตนี้ บุคคลอยู่ในฐานะผู้มีส่วนร่วมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็น

(1.4) ขอบเขตส่วนบุคคล กับขอบเขตวิถีชีวิต เป็นขอบเขตที่บุคคลดำเนินกิจกรรม สื่อสาร และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตามความพึงพอใจของตน

จากกรอบแนวคิดข้างต้น แสดงระดับความเป็นส่วนตัวของบุคคลแต่ละขอบเขตแตกต่างกันไป โดย ขอบเขต (1) มีความเป็นส่วนตัวน้อยกว่า (4) ซึ่งมักจะเป็นกิจกรรมในทางกายภาพ ไม่ครอบคลุมความเป็นส่วนตัวในเชิงข้อมูลส่วนบุคคล แต่ยังมีประโยชน์ในการพิจารณาขอบเขตของกิจกรรมในทางกายภาพ

ขอบเขตในการพิจารณาของกิจกรรมที่เกิดขึ้นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่สาธารณะนั้นคล้ายกับการพิจารณาการนำสืบและรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นว่า เรื่องดังกล่าวมีน้ำหนักมากพอที่ศาลจะนำเข้ามาพิจารณาชี้ขาดได้หรือไม่ การได้หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เป็นของส่วนตัวของผู้กระทำผิด เช่น สมุดบันทึกของผู้ต้องสงสัยในบริเวณบ้านพัก ในส่วนนี้ศาลจะต้องชั่งน้ำหนักถึงความยุติธรรมที่เกิดขึ้นกับความส่วนตัวของผู้ต้องสงสัยที่โดนละเมิด⁵⁹

(2) วัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร

⁵⁸ คณาธิป ทองรวีวงศ์ (เชิงจรธร 3) 16.

⁵⁹ คำพิพากษา BGHSt 19,325

การนำเสนอข้อมูลข่าวสารมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การรับรู้ของประชาชนทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาจพิจารณาคุณค่าของการได้รับข้อมูลข่าวสารได้หลายแง่มุม เช่น เพื่อประโยชน์สาธารณะเพื่อความรู้ และเพื่อเป็นอาหารใจ เพื่อประโยชน์ใดเป็นสิ่งที่ผู้นำเสนอข่าวเป็นผู้กำหนด แม้กระทั่งเพื่อความบันเทิงก็ตาม

การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ย่อมอยู่บนประโยชน์สาธารณะของการนำเสนอข่าวสารของสื่อออนไลน์ ในคดี M.L. v. Slovakia⁶⁰ ที่มีกรนำเสนอข่าวของนักบวชผู้ถึงแก่ความตาย อันกระทบกระเทือนต่อผู้ร้องที่เป็นมารดาของผู้ตาย ศาลพิจารณาถึงความขัดกันของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นกับสิทธิในความเป็นส่วนของผู้ร้องที่โดนกระทบและเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตาย ศาลเริ่มต้นด้วยการชี้แจงหน้าที่ของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวและเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยวินิจฉัยถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่มีที่มาของแหล่งข่าวที่ขัดต่อความรู้ของประชาชนที่เห็นว่าไม่น่าเชื่อถือและคลาดเคลื่อน นำไปสู่การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่ขัดต่อหลักจริยธรรมพื้นฐานของสื่อมวลชนเอง อีกทั้งศาลได้วินิจฉัยไปถึงสถานะของผู้ตายในส่วนของตำแหน่งที่รับผิดชอบภายในโบสถ์ไม่ถึงขนาดมีบทบาทสำคัญที่เป็นบุคคลสาธารณะที่จะต้องทนต่อแรงกดดันจากภายนอกในรูปแบบคำวิพากษ์วิจารณ์ และเนื้อหาของข่าวแม้จะเป็นเนื้อหาที่ประชาชนต่างให้ความสนใจเพราะเป็นเรื่องการละเมิดทางเพศจะเข้าใกล้ประโยชน์สาธารณะ แต่การนำเสนอข้อมูลนั้นเป็นไปในทางความสัมพันธ์ผู้สาวมากกว่าการนำเสนอข้อเท็จจริง จึงทำให้ศาลยืนยันในคดีนี้ว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นควรถูกจำกัด และควรให้การคุ้มครองในสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ร้องมากกว่า⁶¹

(3) ระยะเวลาของการกระทำกับประโยชน์สาธารณะ

การนำเสนอข่าวที่อยู่บนประโยชน์สาธารณะ เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาข่าวที่นำเสนอให้ประชาชนได้รับรู้ ประโยชน์สาธารณะย่อมมีประโยชน์สำหรับคดีที่เป็นปัจจุบัน

ระยะเวลาที่ผ่านพ้นไป กับความผิดที่ได้กระทำขึ้นนั้นร้ายแรงหรือไม่ เช่นเป็นความผิดต่อชีวิต เป็นการฆาตกรรม⁶² ศาลในเยอรมันสั่งปฏิเสธคำร้องที่ผู้กระทำทั้งสองกระทำผิดในคดีฆาตกรรม นาย Walter Sedlmayr ซึ่งเป็นดารานักแสดง ที่ขอให้ตนมีชื่อในข่าวที่เคยออกไปเปลี่ยนเป็น นිරนาม (Anonymity) แม้จะหลุดพ้นจากการรับโทษมาแล้วก็ตาม ศาลยังคงปฏิเสธคำร้องโดยพิจารณาจากผลกระทบจากคดีฆาตกรรมนั้นเป็นเรื่องประโยชน์สาธารณะ หรือความผิดที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในวงกว้าง เช่น ฉ้อโกงประชาชน หรือแชร์ลูกโซ่

ในแง่มุมของเวลา สื่อมวลชนประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้นำบทความที่เคยตีพิมพ์ไว้บันทึกข้อมูลเก็บไว้บนอินเทอร์เน็ต ในลักษณะเปิดการงานผ่านเว็บไซต์ที่เรียกว่า Web Archive การนำข่าวที่มีลักษณะมิใช่เหตุการณ์ในปัจจุบันเก็บบันทึกแบบออนไลน์ไว้นั้น แม้จะเคยเป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของ

⁶⁰ คำพิพากษา ECHR 34159/17

⁶¹ Federica Casarosa, supra note 38 pp291

⁶² Jeffrey Rosen, "SYMPO SIUM ISSUE+ THE RIGHT TO BE FORGOTTEN" stanfordlawreview 2012

สื่อมวลชนที่ชอบด้วยประโยชน์สาธารณะ แต่เมื่อเวลาผ่านย่อมกระทบความเป็นส่วนตัวของผู้อยู่ในเนื้อหาข่าว จำเป็นต้องมีการผู้ทบทวนถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นของเนื้อหาในข่าวเมื่อผ่านกาลเวลา ดังเช่นคดี Hurbain v. Belgium สำนักพิมพ์นำข่าวเมื่อปี 1994 ที่เกี่ยวกับอุบัติเหตุทางรถยนต์ของ G. ที่เป็นข่าวที่บันทึกเก็บไว้ในเวอร์ชันดิจิทัลขึ้นเผยแพร่แบบออนไลน์ในปี 2008 ซึ่ง G. ผู้ก่ออุบัติเหตุจนมีคนตายนั้นได้รับโทษครบเรียบร้อยแล้ว การเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปในลักษณะการเปิดเผยซึ่งเหมือนเป็นการกระทำที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ (Fresh disclosure) ทำให้สาธารณชนเข้าใจผิด⁶³ ซึ่งกระทบต่อชื่อเสียงของ G. แม้สำนักพิมพ์จะอ้างว่าเป็นการทำบันทึกการเกิดอุบัติเหตุในช่วงเวลาดังกล่าว (Virtual Criminal Record) อันเป็นประโยชน์สาธารณะก็ตาม

เมื่อเทียบกับประเทศไทย การนำเสนอข่าวโดยสื่อมวลชน ที่ไม่ใช่เรื่องในปัจจุบัน ด้วยการพาดหัวข่าว เช่น บทสรุปคดีแซร์... ครบรอบ10ปีกรณีพิพาท... เนื้อหาข่าวที่นำเสนออาจไม่เป็นปัจจุบัน แต่เพื่อเป็นอุทธรณ์ ให้สังคมได้รับรู้ถึงการกระทำที่เคยเกิดขึ้น และมีประโยชน์ในการปรับใช้ในการดำรงชีวิต การชั่งน้ำหนักการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ย่อมต้องพิจารณาทั้งในแง่มีเวลาและวัตถุประสงค์ในการนำเสนอข่าวสารรวมถึงประโยชน์สาธารณะควบคู่กันไป เพื่อเป็นการประนีประนอมต่อทั้งการใช้สิทธิที่จะถูกลืมเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน

เมื่อสิทธิในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมิใช่สิทธิเด็ดขาดในตัวเอง (not an absolute right) จึงต้องถูกพิจารณาในความสัมพันธ์ของสิทธิกับการทำงานของสิทธิที่ปรากฏในสังคม และทำให้สมดุลกับสิทธิพื้นฐานอื่น และต้องสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน⁶⁴ (Principle of Proportionality)⁶⁵ ในการใช้สิทธิที่จะถูกลืมที่เป็นการลบ แก้ไข หรือทำให้คลุมเครือของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต่อสื่อออนไลน์ที่ใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ย่อมต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลที่อยู่ในบริบทข้อมูลส่วนบุคคล และประโยชน์ของสื่อออนไลน์ในบริบทประโยชน์สาธารณะ แต่ในการใช้สิทธิร้องขอให้ลบลิงก์จากโปรแกรมค้นหา ย่อมต้องพิจารณาผลประโยชน์ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงข้อมูลประกอบด้วย และอาจพิจารณาข้อเท็จจริงอื่นที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย เช่น ความร้ายแรงของความผิด ความคับหน้าและผลการดำเนินคดีระยะเวลาที่ผ่านมาผ่านไป เนื้อหาและรูปแบบของสิ่งพิมพ์ ความสนใจของประชาชน หรือประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้น ผลที่ตามมาของการตีพิมพ์ และท้ายที่สุดข้อเท็จจริงนั้นเกี่ยวชีวิตสาธารณะและพฤติกรรมในอดีตของเจ้าของข้อมูล⁶⁶

⁶³ Federica Giovanella, supra note 28 pp124

⁶⁴ CJEU, Case C-136/17 (GC et al v. CNIL) Pa. 57

⁶⁵ Article 5(4) of the Treaty on European Union “Principle of Proportionality”

ซึ่งประกอบด้วย 3 หลักการย่อยคือ 1. หลักความสัมฤทธิ์ผล 2. หลักความจำเป็น และ 3. หลักความได้สัดส่วนอย่างแคบ

⁶⁶ CJEU, Case C-136/17 (GC et al v. CNIL) Pa. 77

บทที่ 3

การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย

ในบทนี้จะทำการศึกษาแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายของไทย โดยจะศึกษาบทบัญญัติของกฎหมาย ข้อบังคับ กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมในบทที่ 4 ต่อไป

3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมของต่างประเทศ

3.1.1 กฎหมายของสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปให้ความสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยมองว่าสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองจึงได้มีการพัฒนากฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเรื่อยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในปี 1995 คณะกรรมาธิการยุโรปได้กำหนดข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี (Directive 95/46/EC) โดยกำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองข้อมูลสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของพลเมืองในรัฐสมาชิก และมีการกำหนดให้มีการรองรับสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล (Right to access) การลบข้อมูล (Right to erasure) รวมถึงการระงับการประมวลผลข้อมูลที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด และแม้ว่าสิทธิดังกล่าวจะไม่ได้มีการบัญญัติว่าเป็นสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten) แต่ก็ได้รับการตีความจากศาลว่าเป็นสิทธิที่จะถูกลืม⁶⁷ ดังนั้นข้อบังคับฉบับนี้จึงเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้รับการตีความว่าเป็นกฎหมายที่มีการกำหนดรับรองสิทธิที่จะถูกลืมของปัจเจกบุคคล ต่อมาในปี 2018 ได้มีการบังคับใช้กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี (General Data Protection Regulation : GDPR) โดยในกฎระเบียบดังกล่าวได้มีการบัญญัติสิทธิที่จะถูกลืมเอาไว้

(1) ข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี

ในปี 1995 ได้มีการบังคับใช้ข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี (Directive No. 95/46/EC on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free

⁶⁷ ยุกต์กฤต กัณฐมณี (เชิงจรรด 16) 58.

movement of such data) โดยกฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง⁶⁸ คือ การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหภาพยุโรปในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อบังคับสหภาพยุโรปฉบับนี้จัดทำขึ้นจากหลักการขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (The Organization for Economic Cooperation and Development : OECD) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองไว้ ดังนี้

(1.1) ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกเก็บรวบรวมไว้เพื่อวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนและชอบด้วยกฎหมาย

(1.2) ข้อมูลส่วนบุคคลต้องถูกนำไปใช้โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ระบุ

(1.3) เจ้าของข้อมูลจะต้องได้รับการชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลนั้น

(1.4) ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกเก็บรวบรวมหรือถูกนำไปใช้โดยไม่เกินขอบเขตของวัตถุประสงค์ที่ขอเก็บหรือใช้

(1.5) การประมวลผลข้อมูลจะต้องมีมาตรการทางเทคนิคและคำสั่งคุ้มครองข้อมูลมีผลผูกพันภายในประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปและควบคุมวิธีการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในสหภาพยุโรป

กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับกับข้อมูลใด ๆ ก็ตามที่ระบุตัวตนหรือสามารถระบุตัวเจ้าของข้อมูลได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม และมาตรา 2⁶⁹ ของ Directive 95/46/EC ได้กำหนดผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้ไว้ ได้แก่ ผู้ควบคุมข้อมูล หมายถึง บุคคลธรรมดา นิติบุคคล หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรใด ๆ ที่กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการในการประมวลผลข้อมูล และรวมถึงผู้ประมวลผลข้อมูลด้วย ซึ่งหมายถึง บุคคลธรรมดา นิติบุคคล หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรใด ๆ ที่ทำการประมวลผลข้อมูลในนามของผู้ควบคุมข้อมูล

สาระสำคัญของสิทธิที่จะถูกลืมและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม

⁶⁸ Christopher Kuner, *European Data Privacy Law and Online Business* (Oxford University Press 2003) 17.

⁶⁹ Article 2 of Directive 95/46/EC,

Definitions

(d) 'controller' shall mean the natural or legal person, public authority, agency or any other body which alone or jointly with others determines the purposes and means of the processing of personal data ; where the purposes and means of processing are determined by national or Community laws or regulations, the controller or the specific criteria for his nomination may be designated by national or Community law;

(e) 'processor' shall mean a natural or legal person, public authority, agency or any other body which processes personal data on behalf of the controller;

1. Directive 95/46/EC ไม่ได้มีการบัญญัติถึงสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจนแต่จากคำพิพากษาคดี Google Spain v AEPD and Mario Costeja González ศาลยุติธรรมสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union : CJEU) ได้มีการตีความว่ากฎหมายฉบับนี้มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้ในมาตรา 12⁷⁰ ซึ่งกำหนดว่า รัฐสมาชิกจะต้องรับรองสิทธิของเจ้าของข้อมูลดังต่อไปนี้ที่จะได้รับจากผู้ควบคุม

2. สิทธิในการแก้ไข การลบ หรือการบล็อกข้อมูลที่มีประมวลผลไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ข้อมูลนั้นไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้องตามความจริง

3. สิทธิในการแจ้งต่อบุคคลที่สามซึ่งข้อมูลได้รับการเปิดเผยเกี่ยวกับการแก้ไข การลบ หรือการบล็อกที่ดำเนินการตาม (b) เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นไปไม่ได้หรือเกี่ยวข้องกับความพยายามที่ไม่ได้สัดส่วน

แนวปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมปรากฏในคดี Google Spain v AEPD and Mario Costeja González⁷¹ โดยคดีนี้เป็นคดีแรกที่ศาลตัดสินเกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืมเอาไว้ในปี 2014 คดีนี้เป็นการพิพากษากระหว่าง Costeja González ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หน่วยงานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสเปน (Agencia Española de Protección de Datos: AEPD) และ Google

โดยนาย Gonzalez ได้ยื่นคำร้องเรียนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ชื่อ La Vanguardia และ Google Inc. ต่อ AEPD ว่าในปี 2009 เมื่อเค้าค้นหาชื่อของตัวเองใน Google จะปรากฏผลการค้นหาที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตที่เขาถูกประกาศบังคับการขายทอดตลาดในปี ค.ศ. 1998 เพื่อการชดใช้หนี้ประกันสังคม ซึ่งประกาศดังกล่าวถูกเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น La Vanguardia และภายหลังถูกเผยแพร่ในทางออนไลน์ด้วย ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวอาจทำให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงและต่อหน้าที่การงานของเขาเนื่องจากเขามีอาชีพเป็นทนายความและมีสำนักงานกฎหมาย

Gonzalez ร้องขอให้ AEPD มีคำสั่งให้ La Vanguardia นำข้อมูลออกจากเว็บไซต์หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเว็บไซต์เพื่อไม่ให้มีการแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวเขาอีก หรือให้ผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ใช้เครื่องมือใด ๆ ในการป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นเข้าถึงข้อมูลนั้นได้ และขอให้มีคำสั่งให้ Google นำข้อมูลออกจากเว็บไซต์หรือซ่อนข้อมูลนั้นจากการถูกค้นหา โดย Gonzalez ให้เหตุผลว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่มีความคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับความเป็นจริงเนื่องจากจำนวนหนี้ค้างชำระดังกล่าวได้ถูกชำระไปจนหมดสิ้นเป็นเวลาหลายปีแล้ว

AEPD ปฏิเสธคำร้องที่มีต่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น La Vanguardia โดยให้เหตุผลว่าการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสังคม และมีเจตนาในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการขายทอดตลาดสู่สาธารณะ อย่างไรก็ตาม AEPD พิจารณาว่า Google ซึ่งเป็นผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์จะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจาก Google เป็นผู้ประมวลผลข้อมูลที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมออนไลน์ โดย

⁷⁰ Article 12 of Directive 95/46/EC, Right of access

⁷¹ Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González [2014], CJEU 317.

AEPD ให้ความเห็นว่าผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์มีอำนาจในการถอนข้อมูลออกหรือห้ามการเข้าถึงข้อมูลนั้นเมื่อมีการพิจารณาว่าหากมีการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นการแทรกแซงสิทธิขั้นพื้นฐานในการรักษาข้อมูลและเกียรติยศของเจ้าของข้อมูล⁷² รวมถึงกรณีที่คุณคณหนึ่งไม่ต้องการให้บุคคลภายนอกรับรู้ถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตน AEPD จึงได้มีคำสั่งไปยัง Google โดยระบุว่า Google ไม่ควรแสดงลิงค์ไปยังเว็บเพจดังกล่าวของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น La Vanguardia

Google อุทธรณ์คำสั่งของ AEPD ต่อศาลสูงของประเทศสเปนว่าลักษณะในการให้บริการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตของ Google ไม่ทำให้ Google เป็นผู้ควบคุมข้อมูลตามบทบัญญัติ Directive No. 95/46/EC หลังจากนั้นศาลสูงของประเทศสเปนได้ส่งคดีต่อไปยัง CJEU เพื่อให้ตีความบทบัญญัติดังกล่าวว่ามีผลใช้บังคับกับ Google หรือไม่ ในชั้นการพิจารณาคดีมีประเด็นปัญหาที่ได้โต้แย้งกันถึงนิยามของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” อย่างไรก็ตาม Google ได้โต้แย้งว่าการสืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตของ Google นั้นเป็นการจัดเรียงเว็บไซต์ต่าง ๆ เป็นรายการและเป็นการจัดเรียงรายการที่ไม่เลือกปฏิบัติซึ่งไม่มีวัตถุประสงค์ในลักษณะเพื่อประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล จึงทำให้กิจกรรมการสืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตของ Google ไม่อยู่ภายใต้ นิยามตามมาตรา 2 (b) ของ Directive No. 95/46/EC นอกจากนี้ยังได้โต้แย้งว่าผู้เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวควรจะต้องเป็นผู้ควบคุมข้อมูลแต่เพียงผู้เดียวไม่ใช่ผู้ให้บริการโปรแกรมสืบค้นข้อมูล โดยลักษณะกิจกรรมของ Google นั้นถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือเพื่อการเข้าถึงโดยสภาพอย่างแท้จริง โดยที่ Google เพียงแต่ทำให้ข้อมูลดังกล่าวที่ถูกประกาศโดยบุคคลอื่นสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วมากขึ้นเท่านั้น หากผู้เผยแพร่ข้อมูลตัดสินใจที่จะลบข้อมูลดังกล่าวออกจากเว็บไซต์ของเขา ข้อมูลนั้นก็ย่อมถูกลบออกจากรายการข้อมูลของ Google และไม่สามารถปรากฏบนผลแสดงการค้นหาได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น Google จึงควรต้องถูกพิจารณาว่ามีบทบาทเป็นเพียงตัวกลางเท่านั้น⁷³

ซึ่งในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 2014 CJEU มีคำวินิจฉัยว่า Google ในฐานะผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของ GDPR ในกรณีนี้ และกำหนดให้ Google ดำเนินการลบลิงค์ที่ปรากฏผลแสดงการค้นหา

จากคำพิพากษาข้างต้นจะเห็นได้ว่าสิทธิที่จะถูกลืมตามการตีความของ CJEU ภายใต้ Directive No. 95/46/EC อยู่ในรูปของสิทธิในการลบลิงค์ข้อมูลที่ปรากฏผลแสดงการค้นหา และยังเป็น การบังคับใช้กฎหมายข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่ใช้งานในความเป็นจริงโดยอาศัยการตีความของศาลเพื่อให้เห็นการทำงานของโปรแกรมหรือผู้ให้บริการเป็นผู้ประมวลผลข้อมูลอันอยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับ

⁷² ยุกต์กฤต กัณชมนิ (เชิงจรธ 16) 61.

⁷³ ปีติ เอี่ยมจรรย์ลาภ, *บทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten) และแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง* (สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า 2564) 52.

(2) กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี

ในปี 2018 ได้มีการบังคับใช้กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี (Regulation on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data) ซึ่งมีผลเป็นการยกเลิกข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลธรรมดาในเรื่องที่เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลโดยเสรี และการให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพของบุคคล รวมถึงสิทธิของบุคคลในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง และหลักเกณฑ์การเคลื่อนย้ายข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเสรีภายในประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปโดยปราศจากข้อจำกัดหรือการยับยั้งอันเนื่องมาจากการคุ้มครองบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

สาระสำคัญของสิทธิที่จะถูกลืมและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม

กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรีได้มีการกำหนดรับรองสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 17 วรรคแรก⁷⁴ซึ่งกำหนดว่า เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยไม่ชักช้า และผู้ควบคุมมีหน้าที่ในการลบข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้า หากมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปกับวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมหรือประมวลผลข้อมูลนั้น
2. เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถอนความยินยอมในการประมวลผลและผู้ควบคุมไม่มีเหตุอันจะอ้างกฎหมายในการที่จะประมวลผลต่อไป

⁷⁴ GDPR, Article 17 Right to erasure ('right to be forgotten')

1. The data subject shall have the right to obtain from the controller the erasure of personal data concerning him or her without undue delay and the controller shall have the obligation to erase personal data without undue delay where one of the following grounds applies:

(a) the personal data are no longer necessary in relation to the purposes for which they were collected or otherwise processed;

(b) The data subject withdraws consent on which the processing is based according to point (a) of Article 6(1), or point (a) of Article 9(2), and where there is no other legal ground for the processing;

(c) the data subject objects to the processing pursuant to Article 21(1) and there are no overriding legitimate grounds for the processing, or the data subject objects to the processing pursuant to Article 21(2);...

3. เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลคัดค้านการประมวลผลและผู้ควบคุมไม่มีเหตุอันจะอ้างกฎหมายในการที่จะประมวลผลต่อไป

4. เมื่อการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลกระทำไปโดยผิดกฎหมาย

5. เมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายของสหภาพยุโรปหรือกฎหมายภายในของรัฐสมาชิกกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องลบข้อมูลส่วนบุคคล

6. เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกจัดเก็บนั้นเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับผู้เยาว์ที่อายุไม่เกิน 16 ปี และในกรณีที่เด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี การดำเนินการดังกล่าวจะถูกกฎหมายเฉพาะในกรณีที่ได้รับความยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อเด็ก ทั้งนี้ประเทศสมาชิกอาจกำหนดให้กฎหมายกำหนดอายุที่ต่ำกว่าสำหรับวัตถุประสงค์เหล่านั้น โดยมีเงื่อนไขว่าอายุที่ต่ำกว่านั้นต้องไม่ต่ำกว่า 13 ปี

มาตรา 17 วรรคสอง⁷⁵ กำหนดว่า ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลและมีหน้าที่ดำเนินการลบข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง ในการลบข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงเทคโนโลยีที่มีอยู่และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแจ้งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลที่ร้องขอให้ลบข้อมูลนั้น

มาตรา 17 วรรคสาม⁷⁶ กำหนดข้อยกเว้นในการกระทำตามสิทธิที่จะถูกลืมของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งกำหนดว่า “สิทธิตามวรรคหนึ่งและสองจะไม่นำมาใช้บังคับในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อการประมวลผลข้อมูลนั้นกระทำไปเพื่อการใช้สิทธิในการแสดงออกโดยเสรีและสิทธิในการได้รับข้อมูล

2. เมื่อเป็นการประมวลผลข้อมูลตามหน้าที่ที่กำหนดในกฎหมายของสหภาพยุโรปหรือกฎหมายภายในของรัฐสมาชิก หรือเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ

3. เมื่อเป็นการประมวลผลข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะในเรื่องที่เกี่ยวกับการสาธารณสุข

⁷⁵ GDPR, Article 17 Right to erasure ('right to be forgotten')

2. Where the controller has made the personal data public and is obliged pursuant to paragraph 1 to erase the personal data, the controller, taking account of available technology and the cost of implementation, shall take reasonable steps, including technical measures, to inform controllers which are processing the personal data that the data subject has requested the erasure by such controllers of any links to, or copy or replication of, those personal data.

⁷⁶ GDPR, Article 17 Right to erasure ('right to be forgotten')

3. Paragraphs 1 and 2 shall not apply to the extent that processing is necessary:

(a) for exercising the right of freedom of expression and information;

(b) for compliance with a legal obligation which requires processing by Union or Member State law to which the controller is subject or for the performance of a task carried out in the public interest or in the exercise of official authority vested in the controller;

4. เมื่อเป็นการประมวลผลข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลถาวรเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์หรือประวัติศาสตร์ หรือการเก็บสถิติ

5. เมื่อจะก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือจะใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายหรือยกข้อต่อสู้ ตามกฎหมาย

หลังจาก AWP29 ตาม Directive 95/46/EC ได้ถูกยกเลิกไป ได้มีการจัดตั้ง EDPB ขึ้นตามอำนาจ ของกฏระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และการ เคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี ซึ่งมีการออกแนวปฏิบัติเกี่ยวกับประเภทหรือลักษณะของสิทธิที่จะถูกลืมที่อยู่บน โพรแกรมสืบค้นข้อมูล (Guideline 5/2019 on the criteria of the right to be forgotten in the search engines cases under GDPR (Part1)) โดยแนวปฏิบัตินี้ใช้กับเฉพาะการประมวลผลที่เกิดจาก โพรแกรมสืบค้นข้อมูล ในขณะที่มาตรา 17 ยังคงใช้กับทุกผู้ควบคุมข้อมูล⁷⁷

ในแนวปฏิบัติดังกล่าวได้อธิบายหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิที่จะนำออกจากโพรแกรมสืบค้นข้อมูล (Right to delist) ดังนี้ (1) เหตุผลที่เจ้าของข้อมูลอาจใช้ต่อเจ้าของโพรแกรมสืบค้นตามมาตรา 17 วรรคหนึ่งของ GDPR โดยเจ้าของข้อมูลอาจอาจเหตุผลได้มากกว่าหนึ่งเหตุผลในการประกอบการร้องขอ นั้น และ (2) ข้อยกเว้นในการใช้สิทธินำออกจากโพรแกรมสืบค้นข้อมูลตามมาตรา 17 วรรคสาม ของ GDPR⁷⁸

3.1.2 กฎหมายของประเทศสิงคโปร์

(1) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายและแนวปฏิบัติ

ประเทศสิงคโปร์มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล พ.ศ. 2555 หรือ Personal Data Protection Act 2012 (SG PDPA 2012) โดยพระราชบัญญัติ ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยองค์กรในสิงคโปร์ อย่างไรก็ดีตาม SG PDPA 2012 ไม่ได้มีการบัญญัติถึงสิทธิที่จะถูกลืมหรือสิทธิที่จะขอให้ลบข้อมูลไว้ แต่ได้ระบุ ถึงหน้าที่อันเป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะเวลาในการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล (Retention Limitation Obligation) เอาไว้ตามมาตรา 25 ของ SG PDPA 2012 โดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของ ประเทศสิงคโปร์ (Personal Data Protection Commission Singapore : SG PDPC) ได้ออกแนว ปฏิบัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล⁷⁹โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาในการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอาจถูกใช้เพื่อเทียบเคียงกับหน้าที่ในการยุติการประมวลผลข้อมูล

(2) กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตาม Personal Data Protection Act 2012

⁷⁷ Guideline 5/2019 on the criteria of the right to be forgotten in the search engines cases under GDPR (Part1), para 6

⁷⁸ เฟิงอ้าง, para 11

⁷⁹ Personal Data Protection Commission Singapore, 'Advisory Guidelines on Key Concepts in the Personal Data Protection Act' (Personal Data Protection Commission Singapore)

<<https://shorturl.asia/lkRlu>> accessed 10 January 2023.

มาตรา 2 ของ PDPA 2012 ได้กำหนดนิยามความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลใดๆ ไม่ว่าจะจริงหรือเท็จ เกี่ยวกับตัวบุคคลนั้นที่สามารถถูกระบุตัวตนได้ และ “บุคคล”⁸⁰ หมายความว่า บุคคลธรรมดา ทั้งผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่และผู้ถึงแก่กรรม

มาตรา 25 ของ PDPA 2012⁸¹ ได้มีการบัญญัติให้องค์กรต้องยุติการเก็บรักษาเอกสารที่มีข้อมูลส่วนบุคคล หรือ ลบวิธีการที่ข้อมูลส่วนบุคคลสามารถเชื่อมโยงกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งในทันทีเมื่อ (a) วัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลหมดไป และ (b) การเก็บรักษาไม่จำเป็นสำหรับวัตถุประสงค์ทางกฎหมายหรือทางธุรกิจอีกต่อไป แม้ว่า SG PDPA 2012 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจน แต่องค์กรหรือหน่วยงานอาจยึดถือระยะเวลาในการเก็บรักษาข้อมูลตามมาตรฐานที่กำหนดโดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจขององค์กรหรือหน่วยงานเหล่านั้น ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูลนั้นจะเป็นไปตามแนวปฏิบัติที่ออกโดย SG PDPC⁸²

(3) แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสิงคโปร์ (Personal Data Protection Commission Singapore : SG PDPC) ได้ออกแนวปฏิบัติเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Advisory Guidelines on Key Concepts in the PDPA) เพื่ออธิบายรายละเอียดและการตีความแนวคิด พร้อมยกตัวอย่างประกอบเพื่อช่วยให้องค์กรและบุคคลทั่วไปเข้าใจภาระหน้าที่หลักใน PDPA โดยแนวปฏิบัติได้ระบุว่าระยะเวลาในการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้⁸³

ประการแรก วัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ (1) ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ถูกเก็บรักษาไว้ตราบเท่าที่วัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลทั้งหมดหรือบางส่วนยังคงมีอยู่ และ (2) ข้อมูลส่วน

⁸⁰ Section 2 of the Personal Data Protection Act 2012

“individual” means a natural person, whether living or deceased.

“personal data” means data, whether true or not, about an individual who can be identified —

⁸¹ Section 25 of the Personal Data Protection Act 2012

An organization must cease to retain its documents containing personal data, or remove the means by which the personal data can be associated with particular individuals, as soon as it is reasonable to assume that —

(a) the purpose for which that personal data was collected is no longer being served by retention of the personal data; and

(b) retention is no longer necessary for legal or business purposes.

⁸² ปีติ เอี่ยมจำรูญลาภ (เชิงอรรด 73) 92.

⁸³ Personal Data Protection Commission Singapore, ‘Advisory Guidelines on Key Concepts in the PDPA’ (Personal Data Protection Commission Singapore, 16 May 2022) <<https://shorturl.asia/UXIzq>> accessed 10 January 2023.

บุคคลต้องไม่ถูกเก็บไว้ไว้โดยองค์กร ในลักษณะเพื่อว่าจะต้องใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านั้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่ไม่ได้แจ้งต่อเจ้าของข้อมูล

ประการที่สอง การเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลโดยองค์กรหรือหน่วยงาน มีความจำเป็นต่อวัตถุประสงค์ทางกฎหมายหรือทางธุรกิจอื่น ๆ รวมถึงกรณีต่าง ๆ ดังนี้ (1) ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจำเป็นสำหรับการดำเนินการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหรือหน่วยงาน (2) การเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เป็นไปตามภาระผูกพันขององค์กรภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ กฎระเบียบมาตรฐานสากล ฯลฯ ซึ่งองค์กรมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม (3) ข้อมูลส่วนบุคคลที่จำเป็นสำหรับองค์กรในการดำเนินธุรกิจ เช่น การจัดทำรายงานประจำปี หรือ การคาดการณ์การดำเนินงาน (4) ข้อมูลส่วนบุคคลที่ธุรกิจขององค์กรหรือหน่วยงานจะใช้สำหรับวัตถุประสงค์ในการปรับปรุง เช่น ปรับปรุง พัฒนาสินค้า บริการ หรือเรียนรู้และทำความเข้าใจพฤติกรรมและความชอบของลูกค้า หรือ (5) การเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการวิจัย การเก็บอย่างถาวรเพื่อจุดประสงค์ทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวรรณกรรมที่เป็นประโยชน์ในวงกว้างต่อสาธารณะหรือส่วนหนึ่งของสาธารณะ

(4) กรณีศึกษาการปรับใช้กฎหมาย

คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสิงคโปร์ (SG PDPC) มีโอกาสได้ใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2555 (Personal Data Protection Act 2012 : SG PDPA 2012) ในข้อจำกัดส่วนระยะเวลาของการเก็บรักษาข้อมูลเพื่อคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม ในกรณี Re Credit Bureau (Singapore) Pte Ltd⁸⁴ ซึ่งเป็นกรณีที่สถาบันการเงินแห่งหนึ่งได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการล้มละลายของผู้ร้อง และรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับ “HX” Ratings เป็นเวลา 5 ปี ในส่วนที่เป็นรายงานเกี่ยวกับเครดิตของผู้บริโภค (Enhanced Consumer Credit Report : ECCR) ผู้ร้องโต้แย้งว่าข้อมูลในรายงานดังกล่าวไม่ถูกต้อง และไม่มี ความจำเป็นทั้งในทางกฎหมายและทางธุรกิจที่จะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม SG PDPC พบว่าระยะเวลา 5 ปีที่ Re Credit Bureau (Singapore) Pte Ltd เก็บข้อมูลนั้นสอดคล้องกับระยะเวลาการแสดงผลข้อมูลเกี่ยวกับการล้มละลายตามหน่วยงานรัฐด้านการล้มละลาย และ SG PDPC มองว่าระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลเป็นเวลา 5 ปีนั้นสามารถช่วยให้สถาบันการเงินมีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติด้านเครดิตบูโรของบุคคลซึ่งอาจเป็นผู้กู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาให้สินเชื่อ และการเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับการล้มละลายดังกล่าวนั้นก็ยังมีผลดีต่อสมผลด้านธุรกิจ

จากที่กล่าวมาข้างต้น SG PDPA 2012 ไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิที่จะถูกลืมโดยชัดแจ้ง แต่มีบัญญัติถึงการลบข้อมูลเมื่อพ้นระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่กำหนดในแนวปฏิบัติเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Advisory Guidelines on Key Concepts in the PDPA) ว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรักษานั้นจะหมดเวลาในการเก็บรักษาเมื่อใด ความสำคัญของการพิจารณาระยะเวลานั้นถูกแสดงให้เห็นในกรณี Re Credit Bureau (Singapore) Pte Ltd กล่าวคือ หากยังปรากฏประโยชน์และความจำเป็นในการ

⁸⁴ Case No DP-1707-B0946

เก็บข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ เช่น เพื่อประโยชน์ด้านการพิจารณาสินเชื่อ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลย่อมอาศัยเหตุดังกล่าวเพื่อเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ได้

3.1.3 กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

(1) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมาย

ประเทศญี่ปุ่นมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยการบังคับใช้พระราชบัญญัติ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในปี 2546 หรือ Act on Protection of Personal Information of Japan (APPI) โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของบุคคลในขณะที่คำนึงถึงประโยชน์ของข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงความเหมาะสมและการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดวิสัยทัศน์โดยรวมสำหรับการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม การสร้างนโยบายพื้นฐานของรัฐบาลเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวและกำหนดเรื่องอื่น ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(2) กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตาม Act on Protection of Personal Information of Japan (APPI)

ใน JAP APPI ได้ให้ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” คือข้อมูลใดๆที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยปรากฏอยู่ภายใต้ข้อมูลที่ประกอบด้วยชื่อ นามสกุล วันเกิด หมายเลขประจำตัวประชาชน⁸⁵ ในกรณีที่เป็นข้อมูลของผู้ตายที่สามารถระบุตัวถึงบุคคลอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ภายในครอบครัวของผู้ตาย กฎหมายถือว่าข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของคนในครอบครัวของผู้ตายที่ยังคงมีชีวิตอยู่ด้วย

JAP APPI มีการใช้บังคับมาตั้งแต่ปี 2003 และมีการแก้ไขล่าสุดเมื่อปี 2020 โดย มาตรา 30 ของ APPI 2020 ได้บัญญัติให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ในผู้ประกอบการหรือองค์กรธุรกิจที่รับผิดชอบในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตน ลบข้อมูลตามที่ร้องขอ⁸⁶ ซึ่งสิทธิในการร้องขอให้ผู้ประกอบการที่จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลยุติการใช้ข้อมูลโดยการหยุดใช้

⁸⁵ Article 2 of the Amended Act on Protection of Personal Information 2020

(1) "Personal information" in this Act means that information relating to a living individual which falls under any of each following item:

(i) those containing a name, date of birth, or other descriptions etc. (meaning any and all matters (excluding an individual identification code) stated, recorded or otherwise expressed using voice, movement or other methods in a document, drawing or electromagnetic record (meaning a record kept in an electromagnetic form (meaning an electronic, magnetic or other forms that cannot be recognized through the human senses; the same shall apply in the succeeding paragraph, item (ii)); the same shall apply in Article 18, paragraph (2) and Article 28, paragraph (1)); hereinafter the same) whereby a specific individual can be identified (including those which can be readily collated with other information and thereby identify a specific individual)

⁸⁶ Article 30 of the Amended Act on Protection of Personal Information 2020

หรือลบทิ้งถูกบัญญัติไว้ตั้งแต่การประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ครั้งแรก

นอกจากสิทธิในการลบข้อมูลตามที่ถูกร้องขอแล้ว JAPAN APPI 2020 มีการบัญญัติสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่มเติมในกรณีที่มีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่เหมาะสมตามมาตรา 16 และมาตรา 17 ซึ่งกำหนดลักษณะของการห้ามใช้งานข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่เหมาะสม หากว่าการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นมีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เป็นธรรม เช่น กรณีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนอกเหนือจากวัตถุประสงค์เดิมที่แจ้งไว้⁸⁷ กรณีผู้ประกอบการได้รับข้อมูลส่วนบุคคลมาโดยการหลอกลวงหรือด้วยวิธีอื่นที่ไม่เหมาะสม⁸⁸ และกรณีที่ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเก็บไว้ไม่มีความจำเป็นต่อวัตถุประสงค์ในการใช้งานอีกต่อไป

เมื่อผู้ประกอบการได้รับคำร้องขอเพื่อใช้สิทธิยุติการใช้งานหรือลบข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว รวมถึงเป็นที่แน่ชัดว่ามีเหตุผลในการใช้สิทธิร้องขอดังกล่าว ผู้ประกอบการต้องยุติการใช้งานหรือลบข้อมูลส่วนบุคคลนั้นโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ หากผู้ประกอบการจะปฏิเสธไม่ดำเนินการตามคำร้องขอดังกล่าว ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่เกิดการรั่วไหล สูญหาย หรือเสียหาย และสถานการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกันความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล หรือเกิดกรณีที่การจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคลนั้นอาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือฐานประโยชน์อันชอบธรรมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล⁸⁹ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอาจใช้สิทธิร้องขอให้ผู้ประกอบการปฏิบัติการยุติการใช้งานข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรักษาไว้ และเมื่อเกิดกรณีดังกล่าวกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องรายงานต่อคณะกรรมการ Personal Information Protection Commission (PPC)

(3) กรณีศึกษาการปรับใช้กฎหมายคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม

ในปี 2015 ศาลเขตไซตามะ (Saitama District Court) ในประเทศญี่ปุ่น ได้มีคำตัดสินคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของโจทก์ที่เคยได้รับโทษในทางอาญาเมื่อ 3 ปีก่อน เกี่ยวกับความผิดข้อหาค้าประเวณีผู้เยาว์ และถูกพิพากษาให้จ่ายค่าปรับเป็นจำนวนเงิน 50,000 เยน ซึ่งโจทก์อยู่ในกระบวนการฟื้นฟูสภาพผู้กระทำผิดเพื่อกลับคืนสู่สังคม และในคดีนี้โจทก์ได้ร้องขอให้ศาลสั่งให้ Google จำเลยลบข้อมูลเกี่ยวกับโจทก์ออกจากผลการค้นหา เพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของโจทก์ ศาลเขตไซตามะได้มีคำสั่งให้จำเลยทำการลบผลการค้นหาออกเป็นการชั่วคราว โดยศาลมีคำวินิจฉัยว่าผลการค้นหานี้ได้สร้างความเสียหายให้แก่สิทธิใน

(1) A principal may, when retained personal data that can identify the principal is being handled in violation of the provisions of Article 16 or Article 16-2, or, has been acquired in violation of the provisions of Article 17, demand of a personal information handling business operator a utilization cease or deletion (hereinafter referred to as a “utilization cease etc.” in this Article) of the retained personal data.

⁸⁷ Act on Protection of Personal Information, Article 16

⁸⁸ เพิ่งอ้าง, Article 17

⁸⁹ เพิ่งอ้าง, Article 22-2(1)

ความเป็นส่วนตัวของโจทก์ตามมาตรา 13 แห่งรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น ศาลเขตไซตามะระบุว่า แม้ลักษณะของกิจกรรมของจำเลยจะมีบทบาทสำคัญในการทำให้คนในสังคมสามารถเข้าถึงข้อมูลออนไลน์ได้ แต่ข้อมูลที่ปรากฏบนการแสดงผลไม่ครบถ้วน โดยไม่ได้ระบุถึงโทษที่โจทก์ได้รับเพียงการปรับเงินโจทก์เท่านั้น และสิทธิของโจทก์ในการที่จะสามารถฟื้นฟูพื้นที่นั้นไม่ควรถูกรบกวน (Undisturbed) สิทธิในมาตรา 13 แห่งรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้รับรองถึง “สิทธิในการที่จะได้รับการเคารพในฐานะปัจเจกบุคคล (Right to be Respected as Individuals)” ดังนั้นการละเมิดสิทธิดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่จะต้องคุ้มครองสิทธิในการลบข้อมูล ผ่านรูปแบบของคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว⁹⁰

ในปี 2016 ศาลอุทธรณ์โตเกียว (Tokyo High Court)⁹¹ ได้กลับคำวินิจฉัยโดยให้ความสำคัญของการสิทธิในการรับรู้ข้อมูล (Right to know) มีความสำคัญต่อประชาชนทั่วไป และถึงแม้ว่าจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ที่เป็นสมัยใหม่ของข้อกำหนดและผลกระทบจากโปรแกรมค้นหา ศาลอุทธรณ์ไม่อาจยอมรับถึงสิทธิที่จะถูกลืมตามคำวินิจฉัยของศาลล่าง เพราะเนื้อหาของสิทธิดังกล่าวไม่แตกต่างจากคำสั่งคุ้มครองที่อาศัยสิทธิจากสิทธิในความเป็นส่วนตัวที่มีอยู่เดิม⁹²

ในปี 2017 ศาลฎีกาประเทศญี่ปุ่น (Supreme Court of Japan)⁹³ ตามที่โจทก์ได้ฎีกาขอให้จำเลยทำการลบการแสดงผลจากโปรแกรมค้นหา ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในเรื่องการแสดงผลการค้นหาของผู้ให้บริการขอด้วยกฎหมายหรือไม่ จะต้องพิจารณาเงื่อนไขในส่วนของเนื้อหาของข้อมูล ขอบเขตของเนื้อหาของข้อมูลที่มีผลกระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัว และในการประเมินเพื่อให้การคุ้มครอง ศาลอ้างถึงเกณฑ์แบบดั้งเดิมในการมีคำสั่งคุ้มครองของศาล โดยพิจารณาจากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล กล่าวคือ ลักษณะของข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง ประโยชน์สาธารณะ วัตถุประสงค์และความสำคัญทางสังคมของสิ่งพิมพ์ ผลกระทบและสถานะทางสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง การคาดการณ์ถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่มีการเผยแพร่ และแนวโน้มและความเป็นไปได้ของการชดเชยความเสียหาย นอกเหนือจากเกณฑ์ดั้งเดิมเหล่านี้แล้วเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องพิจารณาถึงบทบาทที่สำคัญของเครื่องมือค้นหาในการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยการจัดหาช่องทางเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และกรณีของสิ่งพิมพ์ออนไลน์ ไม่เพียงแต่การเผยแพร่เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและการแลกเปลี่ยนทางสังคมยังทำให้อินเทอร์เน็ตเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับสังคมอีกด้วย⁹⁴

ในคดีนี้ศาลฎีกาประเทศญี่ปุ่นได้ยืนยันข้อโต้แย้งของศาลสูงโตเกียวอย่างเต็มที่โดยระบุว่า “เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ที่การให้ความสนใจกับการค้าประเวณีเด็กได้รับการยอมรับว่าเป็นการแสวงประโยชน์

⁹⁰ Saitama District Court, Decision of 22 December 2015 (H27 (mo) 25159).

⁹¹ Tokyo High Court, Decision of 12 July 2016 (H28 (ra) 192).

⁹² Hiroshi Miyashita, ‘Right to Be Forgotten and Search Engine Liability’ (researchmap, June 2016) <<https://shorturl.asia/nxEL8>> accessed 1 June 2023.

⁹³ Supreme Court of Japan, Decision of 31 January 2017 (Minshu 71 No 1).

⁹⁴ Frederike Zufall, ‘Challenging the EU’s ‘Right to Be Forgotten’? Society’s ‘Right to Know’ in Japan’ (2019) 1 European Data Protection Law Review 17, 22.

ทางเพศและการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็ก ซึ่งถูกสังคมประณามอย่างรุนแรงและมีข้อห้ามตามกฎหมายที่มีบทลงโทษ อีกทั้งข้อเท็จจริงยังคงเป็นประเด็นที่น่ากังวลเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวม” ดังนั้น สิทธิในการลบในรูปแบบของคำสั่งคุ้มครองจึงไม่ได้รับการอนุญาตตามคำร้องขอ

แม้ว่าศาลสูงจะไม่ยอมรับแนวคิดของสิทธิที่จะถูกลืม แต่สิทธิที่จะถูกลืมได้ปรากฏขึ้นในสภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นตามที่ศาลล่างได้ให้การยอมรับไว้ แม้การชี้ความมีอยู่ของสิทธิที่จะถูกลืมจะมีได้ใช้เครื่องมือจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล APPI แต่เป็นการรับรองถึงสภาพแห่งสิทธิที่จะถูกลืมโดยอาศัยสิทธิในความเป็นส่วนตัวตามรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น อีกทั้งการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นเงื่อนไขในการออกคำสั่งคุ้มครอง เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมที่พลวัตไปตามสังคมที่มีการดำเนินชีวิตไปพร้อมกับโลกอินเทอร์เน็ต และเพิ่มความชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการใช้สิทธิที่จะถูกลืมมากในสังคมมากขึ้น

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมของประเทศไทย

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยได้รับการบัญญัติรับรองสิทธิไว้ในกฎหมายทั้งในระดับรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและกฎหมายลำดับรองในระดับพระราชบัญญัติต่าง ๆ โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครอง ดังนี้

3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการบัญญัติให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลไว้ในส่วนที่ 3 ของหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยมาตรา 32 กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงและครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลหรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ นอกจากนี้มาตรา 34 กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำไม่ได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน

จากบทบัญญัติข้างต้น จะเห็นว่ารัฐธรรมนูญให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิ ในขณะที่เดียวกันก็ให้การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งกรณีนี้อาจนำมาสู่ปัญหาในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน เนื่องจากในการเสนอข่าวไม่ว่าจะด้วยรูปแบบใด สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลทั่วไปเพื่อนำมารายงานข่าวได้ อันถือว่าเป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่ขณะเดียวกันการรายงานข่าวโดยปราศจากขอบเขตที่เหมาะสมก็อาจกระทบต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวหรือ

ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลได้ ซึ่งอาจนำมาสู่ข้อพิพาททางกฎหมายอันจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกา⁹⁵ ในคดีที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวการมีเพศสัมพันธ์ของชายหญิงคู่หนึ่ง โดยเนื้อข่าวระบุว่า ชายในภาพที่กำลังมีเพศสัมพันธ์กับหญิงคนรักคือโจทก์ กรณีนี้จึงมีประเด็นว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลของโจทก์หรือไม่ โดยศาลฎีกาวินิจฉัยว่าแม้สื่อมวลชนจะมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์การโฆษณาหรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ๆ (ตามรัฐธรรมนูญ) แต่ก็ไม่อาจกระทำการใด ๆ ที่เป็นการก้าวล่วงหรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำที่เป็นการก้าวล่วงหรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวของโจทก์ จึงเป็นการละเมิดต่อโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420

จะเห็นได้ว่าคดีนี้ ศาลฎีกาอาศัยหลักกฎหมายในเรื่องละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ซึ่งเป็นหลักทั่วไปในการคุ้มครองสิทธิที่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลมาเป็นฐานในการวินิจฉัยความรับผิดของสื่อมวลชน ทั้งที่มาตรา 420⁹⁶ นั้นบัญญัติถึง สิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด แต่ไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิในความเป็นส่วนตัวโดยตรง

3.2.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ถูกตราขึ้นเพื่อสร้างหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นหลักการทั่วไปที่ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เสมือนเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับโดยทั่วไป และเพื่อให้มีมาตรการเยียวยาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดสิทธิต่าง ๆ ให้กับบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล เช่น สิทธิในการได้รับแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บข้อมูล สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล สิทธิในการคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล รวมถึงสิทธิในการลบข้อมูลที่เป็นหนึ่งในสิทธิที่จะถูกลืม

มาตรา 33 เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการลบ หรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลหมดความจำเป็นในการเก็บรักษาไว้ตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
- (2) เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถอนความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ต่อไป

⁹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4893/2558.

⁹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

(3) เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 32 (1) และผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่อาจปฏิเสธคำขอตามมาตรา 32 (1) (ก) หรือ (ข) ได้ หรือเป็นการคัดค้านตามมาตรา 32 (2)

(4) เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลได้ถูกเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามที่กำหนดไว้ในหมวดนี้

ความในวรรคหนึ่งมิให้นำมาใช้บังคับกับการเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ตามมาตรา 24 (1) หรือ (4) หรือ มาตรา 26 (5) (ก) หรือ (ข) การใช้เพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือ การใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือเพื่อการปฏิบัติ ตามกฎหมาย

ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ และผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลถูกขอให้ลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทั้งในทางเทคโนโลยีและค่าใช้จ่ายเพื่อให้เป็นไปตามคำขอนั้น โดยแจ้งผู้ควบคุม ข้อมูลส่วนบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้ได้รับคำตอบในการดำเนินการให้เป็นไปตามคำขอ

กรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ดำเนินการตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสาม เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเพื่อสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการได้

คณะกรรมการอาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ในการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่งก็ได้

แม้มีการออกแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Thailand Data Protection Guidelines 3.0) โดยศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับใช้กับองค์กรที่มีธุรกรรมหรือการดำเนินการบนอินเทอร์เน็ตที่มีข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่อาจได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้ GDPR แต่การออกแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมิได้เกิดจากองค์กรที่ใช้อำนาจ⁹⁷ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ และแนวปฏิบัติดังกล่าวมิได้กล่าวถึงเนื้อหา หรือแนวทางในการบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืม

⁹⁷ ธรรมนิศย์ สุ่มันตกุล, *New Legislative Culture: Soft Law* (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2549).

การออกแนวปฏิบัติของเอกชนอาจเป็นซอฟต์แวร์ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เรื่องที่เกี่ยวกับกติกาความประพฤติ(rules of conduct) หรือความผูกพัน (commitments) ที่บุคคลหรือองค์กรนั้นต้องยอมรับและปฏิบัติตามและ มีต่อกัน โดยไม่ใช้การบังคับการของกฎหมาย
2. ความประพฤติหรือข้อตกลงระหว่างกันนี้มาจากการตกลงที่กลายเป็นลายลักษณ์ อักษรว่าคู่กรณีต้องปฏิบัติตามแม้จะไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย แต่ก็มีผลผูกพันระหว่างกันทางจริยธรรม
3. กฎกติกาที่ตกลงกันจะสร้างทางปฏิบัติร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และเยียวยาเมื่อเกิดความเสียหายร่วมกัน โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือบังคับการของรัฐ
4. Soft law จะไม่มีความเสถียรในตัวเอง เพราะวันหนึ่งอาจต้องมีกฎหมาย บังคับแทนก็ได้

3.2.3 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ และกำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐนั้น เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารในการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารของหน่วยงานรัฐอันจะนำไปสู่กระบวนการบริหารของรัฐที่เป็นธรรม

มีการจำแนกประเภทของข้อมูลข่าวสารออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) ข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผยเป็นการทั่วไป ได้แก่

(1.1) ข้อมูลข่าวสารที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เช่น โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ หรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(1.2) ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบ เช่น ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

(1.3) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่คัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า เช่น ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาหรือมีอายุครบตามกำหนดเวลา 20 ปี หรือ 75 ปี นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารนั้น ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐส่งมอบให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(2) ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย ได้แก่

(2.1) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์⁹⁸

(2.2) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งไม่ให้เปิดเผย โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานรัฐ ประโยชน์ของสาธารณะและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น การเปิดเผยข้อมูลจะก่อให้เกิดความเสียหายและกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจการคลัง การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ การเปิดเผยที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและความปลอดภัยของบุคคลใด

⁹⁸ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, มาตรา 14.

บุคคลหนึ่ง หรือ รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร⁹⁹

(3) ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล¹⁰⁰ หมายถึง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้น หรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้ผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล¹⁰¹ มีดังนี้

(3.1) สิทธิขอตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร

กรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือตรวจสอบพบว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนที่หน่วยงานรัฐรวบรวมเก็บไว้ มีข้อความส่วนใดไม่ถูกต้อง ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะขอตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับตนได้ นอกจากนี้ยังมีสิทธิขอสำเนาข้อมูลข่าวสารนั้น แต่ถ้าข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นความลับ หน่วยงานของรัฐอาจปฏิเสธไม่ให้ตรวจดู ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องตรวจสอบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้ให้ตรงกับความเป็นจริงอยู่เสมอ

(3.2) สิทธิขอแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตน

ถ้าพบว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนมีส่วนใดไม่ถูกต้อง มีสิทธิทำคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐแก้ไขข้อมูลนั้น โดยหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาและแจ้งผลให้ผู้ยื่นทราบโดยไม่ชักช้า

(3.3) สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตน

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ยอมปฏิบัติตามคำขอแก้ไข ผู้มีคำขอสามารถอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และถ้าคณะกรรมการวินิจฉัยมีคำวินิจฉัยเช่นใด หน่วยงานของรัฐก็ต้องปฏิบัติตาม

(3.4) สิทธิขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ตนแนบไว้กับข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์คำสั่งหรือไม่ หรือผลการพิจารณาอุทธรณ์จะเป็นเช่นใด เจ้าของข้อมูลมีสิทธิขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของตนแนบไว้กับข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เพื่อจะเตือนให้ผู้จะนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้นมาใช้ ได้ตระหนักและใช้ดุลพินิจโดยระมัดระวัง

⁹⁹ เพิ่งอ้าง, มาตรา 15

¹⁰⁰ เพิ่งอ้าง, มาตรา 4.

¹⁰¹ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, 'สิทธิของประชาชนตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการฯ มีอะไรบ้าง?' (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย) <<https://shorturl.asia/wgLys>> สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2566.

ในกรณีของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของข้อมูล จะทำได้ต่อเมื่อเข้าข้อยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 24 เท่านั้น เช่น การเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของรัฐเพื่อนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่การใช้ข้อมูลโดยปกติ เพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคลและต่อศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับรายงานการแพทย์หรือข้อมูลส่วนบุคคลไว้ว่าหากการเปิดเผยข้อมูลนั้นจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งไม่เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน ตามมาตรา 15(5) ซึ่งข้อยกเว้นดังกล่าวนี้แม้จะมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลดังกล่าว คือป้องกันมิให้มีการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร แต่อำนาจของหน่วยงานรัฐมิได้บัญญัติไว้ให้เปิดเผยหรือไม่เปิดเผยเพียงเท่านั้น มิใช่การกระทำที่อันมีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลีမ် เนื่องจากไม่ได้กำหนดถึงการลบ ทำลาย หรือทำให้รายงานการแพทย์และข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลกลายเป็นข้อมูลที่ระบุตัวตนของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้เมื่อหมดความจำเป็นที่หน่วยงานรัฐจะต้องประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลอีกต่อไป

3.2.4 ร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ.

โดยที่ในปัจจุบันสังคมมีทัศนคติในทางลบต่อผู้ที่มีประวัติเคยกระทำความผิด ทำให้ผู้ต้องหา หรือจำเลย เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดขาดโอกาสในการกลับคืนสู่สังคม ตลอดจนไม่สามารถ เข้าถึงแหล่งงานหรือสถานประกอบการที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของตนภายหลังการพ้นโทษ หรือออกจากกระบวนการยุติธรรมได้ เป็นเหตุให้ผู้เคยต้องโทษหรือเคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ และอาจกลับไปกระทำความผิดซ้ำ จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการเปิดเผยและไม่เปิดเผยซึ่งประวัติอาชญากรรม เพื่อเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครอง สังคมและการให้โอกาสผู้กระทำความผิดในการกลับคืนสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

ประวัติอาชญากรรม หมายความว่า ข้อมูลของบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ว่ากระทำความผิดในคดีอาญา และการจัดเก็บรวบรวมประวัติอาชญากรรม ซึ่งเป็นข้อมูลอ่อนไหว (Sensitive Data) จะต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขตามกฎหมายที่ระบุไว้ใน พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ มาตรา 26 และการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรม จะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย หรือได้จัดให้มีมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยสำนักงานศาลยุติธรรมมีหน้าที่ในการรวบรวม จัดเก็บ เปิดเผย ไม่เปิดเผยประวัติอาชญากรรม การเปิดเผยประวัติ จะต้องทำการเปิดเผยประวัติ แม้เจ้าของประวัติจะได้รับการล้างมลทินตามกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทิน หรือพ้นระยะเวลา 5 ปีนับแต่พ้นโทษตามคำพิพากษา จากความร้ายแรงจากฐานความผิด ซึ่งเป็นเรื่องที่กระทบต่อความเป็นส่วนตัวของเจ้าของประวัติอาชญากรรม ตัวอย่างความผิดที่อยู่ในบังคับให้ต้องเปิดเผย เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นซึ่งกระทำโดยเจตนา

1. ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา

2. ความผิดฐานกระทำอนาจารเฉพาะเป็นการกระทำกับเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี
 3. ความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจารเด็ก
 4. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
 5. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือที่ เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี เฉพาะเป็นการกระทำกับเด็กอายุยังไม่เกิน 18 ปี

6. ความผิดฐานปล้นทรัพย์และชิงทรัพย์ เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตราย สาหัส หรือถึงแก่ความตาย

7. ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน

8. ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงในราชอาณาจักร

9. ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย

10. ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือทุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งศาลมีคำพิพากษา ให้จำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

11. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

12. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือ กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ เฉพาะการผลิต จำหน่าย นำเข้าและส่งออก

กรณีไม่เปิดเผย คือ ต้องห้ามเปิดเผย เพราะผู้กระทำความผิดกระทำความผิดไม่ร้ายแรง หรือเจ้าของประวัติซึ่งได้รับการล้างมลทินตามกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทิน หรือพ้นระยะเวลา 5 ปีนับแต่พ้นโทษตามคำพิพากษา และมีได้ทำผิดซ้ำในระหว่างรับโทษ หรือศาลมีคำพิพากษาในความผิดที่กระทำความผิดโดยประมาท ความผิดลหุโทษ ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือความผิดอันที่กำหนดในกฎกระทรวง

โดยการลบประวัติอาชญากรรมยังได้อาศัยอำนาจจากพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ ... ซึ่งมีเนื้อหาให้รายละเอียดการทำงานของเจ้าหน้าที่ในระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ ในบทที่ 4 การคัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และรายการประวัติหรือบัญชีประวัติ ซึ่งมีเงื่อนไขตามระเบียบ เช่น

1. มีหลักฐานแน่ชัดว่าตายแล้ว

2. ศาลสั่งยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้อง

3. ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

4. เมื่อมีกฎหมายออกใช้งานในภายหลังการกระทำความผิด ยกเลิกความผิดนั้น

5. เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

โดยให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง พิจารณาและคัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องแยกออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากร

จากที่ได้พิจารณาร่างพ.ร.บ. ประวัติอาชญากรรม และระเบียบการคัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือฯ แม้กฎหมายดังกล่าวจะมุ่งเน้นการให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมที่สอดคล้อง กับ สิทธิที่จะฟื้นฟู (Right to rehabilitation) แต่มีเพียงการกระทำที่เป็นเพียงการเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้มีประวัติ และการคัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือโดยคณะกรรมการเท่านั้น ไม่ได้ให้สิทธิกับผู้ที่มีประวัติในการร้องขอให้ลบ ทำลาย หรือทำให้ประวัติอาชญากรรมเป็นข้อมูลที่ระบุตัวตนของเจ้าของประวัติไม่ได้ อันเป็นลักษณะของสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten)

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายไทยโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

4.1 ปัญหาในเรื่องการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมภายใต้บริบทกฎหมายไทย

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ) และได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของสิทธิที่เกิดจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีส่วนในการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้ได้รับสิทธิจากการถูกใช้งานข้อมูลส่วนบุคคล และประสงค์ที่จะไม่ให้ผู้อื่นใช้งานข้อมูลส่วนบุคคลของตน ที่เรียกว่า สิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten) ซึ่งแบ่งประเภทของสิทธิได้เป็น 4 ประเภท คือ 1. สิทธิในการฟื้นฟูสภาพ (Right to Rehabilitation) 2. สิทธิในการลบข้อมูล (Right to Erasure) 3. สิทธิในการลบลิงก์ (Right to Delist of Right to Delink) และ 4. สิทธิในการทำให้คลุมเครือ (Right to Obscurity) ซึ่งได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 ลักษณะของสิทธิที่จะถูกลืมดังกล่าวปรากฏอยู่ใน พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ มาตรา 33 ที่ให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูล ลบ หรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลโดยเสรี (GDPR) มาตรา 17 ที่ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยไม่ชักช้า และผู้ควบคุมมีหน้าที่ในการลบข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้า ทั้งพ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ และ GDPR ต่างให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลที่เป็นสิทธิที่จะถูกลืมสอดคล้องกัน

ในประเทศญี่ปุ่นมีการให้สิทธิที่จะลบข้อมูลส่วนบุคคลปรากฏในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประเทศญี่ปุ่น (Act on Protection of Personal Information of Japan : APPI 2020) ตามมาตรา 30 ให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ในผู้ประกอบการหรือองค์กรธุรกิจที่รับผิดชอบในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตน ลบข้อมูลตามที่ร้องขอซึ่งลักษณะของสิทธิในการลบข้อมูลดังกล่าว ในทางบังคับใช้ศาลฎีกาและศาลสูงโตเกียวมิได้ตีสิทธิให้มีความครอบคลุมถึงลักษณะแห่งสิทธิในบริบทที่เกิดกับโปรแกรมค้นหา จนเกิดเป็นสิทธิที่จะถูกลืมในลักษณะการลบลิงก์หรือลบการแสดงผลการค้นหา แต่พิจารณาถึงการกระทำในลักษณะที่ว่าข้อมูลที่แสดงผลจากการค้นหาเป็นการกระทำที่ขอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และเข้าหลักเกณฑ์ที่ศาลจะมีคำสั่งคุ้มครอง โดยออกคำสั่งให้ลบลิงก์หรือลบการแสดงผลการค้นหาได้หรือไม่

ในประเทศสิงคโปร์แม้จะมีมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2555 (Personal Data Protection Act 2012 : SG PDPA 2012) โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยองค์กรในสิงคโปร์ แต่ไม่ได้มีการบัญญัติถึงสิทธิที่จะถูกลืมหรือสิทธิที่จะขอให้ลบข้อมูลไว้ มีเพียงการระบุถึงหน้าที่อันเป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะเวลาในการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล (Retention Limitation

Obligation) เอาไว้ตามมาตรา 25 หากยังปรากฏประโยชน์และความจำเป็นในการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ เช่น เพื่อประโยชน์ด้านการพิจารณาสินเชื่อ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลย่อมอาศัยเหตุดังกล่าวเพื่อเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ได้

แม้ในสหภาพยุโรปไม่ได้ให้ความหมายของคำว่าสิทธิที่จะถูกลืมไว้ใน GDPR แต่อาศัยการกำหนดเนื้อหาของสิทธิผ่านคำพิพากษาของศาลมนุษยชนยุโรป อีกทั้งในหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยแม้จะใกล้เคียงกับสหภาพยุโรป ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น การรับรองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว แต่กระบวนการคุ้มครองคุ้มครองและการใช้สิทธินี้ก็มีความแตกต่างจากสหภาพยุโรป โดยเฉพาะประเทศไทยไม่มีศาลสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้โดยตรง เมื่อมีการรับรองสิทธิโดยรัฐจึงจำเป็นต้องตราเนื้อหาแห่งสิทธิไว้ให้ชัดเจน การพัฒนาแห่งสิทธิที่จะถูกลืมย่อมอาศัยการตรากฎหมายที่ชัดเจน และการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับเนื้อหาแห่งคดีดังปรากฏในคำพิพากษา ดังนั้น ในประเทศไทยเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล) และมีการรับรองสิทธิที่จะถูกลืมโดยรัฐจึงจำเป็นต้องตราเนื้อหาแห่งสิทธิไว้ให้ชัดเจน เพื่อที่จะไม่ต้องตีความค้นหาเจตนารมณ์ที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง

4.2 ปัญหาในเรื่องของขอบเขตการเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืม

สิทธิที่จะถูกลืมเป็นสิทธิที่กำหนดให้ปัจเจกบุคคลลบ ทำลาย แก้ไขหรือจำกัดการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตน เป็นความชอบธรรมที่ให้อำนาจแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง

ผู้ทรงสิทธิในสิทธิที่จะถูกลืม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล) คือ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีได้มีนิยามไว้ในมาตรา 6 แต่อาจพิจารณาความหมายได้ตามนิยามของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ และ “บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา กล่าวคือผู้ทรงสิทธิในสิทธิที่จะถูกลืมนั้น คือบุคคลธรรมดา ที่ยังมีสภาพบุคคลอยู่ เมื่อพิจารณาความหมายใน กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลโดยเสรี (GDPR) นั้นก็ไม่ได้กำหนดความหมายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้เช่นกัน จะต้องพิจารณาจากความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลตามนิยามในมาตรา 4 (1) “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า “ข้อมูลใด ๆ ที่ระบุตัวปัจเจกบุคคลหรือสามารถระบุตัวปัจเจกบุคคลได้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม...” ทั้ง พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ และ GDPR ต่างให้เจ้าของข้อมูลเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น การกำหนดให้ผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืมในพ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ นั้นสอดคล้องกับความหมายของผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืมใน GDPR คือการคุ้มครองข้อมูลของบุคคลธรรมดาเท่านั้น ไม่รวมถึงนิติบุคคล

บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืมนั้นจะต้องยังมีชีวิตอยู่ สภาพบุคคลเป็นองค์ประกอบของข้อมูลส่วนบุคคล ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ คือ ข้อมูลส่วนบุคคลนี้ไม่รวมถึงข้อมูลผู้ถึงแก่กรรม เป็นการนิยามความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่รวมข้อมูลของผู้ตาย ซึ่งแตกต่างจากใน GDPR ที่มีได้กำหนดถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตายเข้าไปเป็นข้อยกเว้นในความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล แต่กำหนดการบังคับใช้ GDPR นั้นไม่รวมถึงสิทธิของผู้ตาย ดังปรากฏในการกำหนดเจตนารมณ์ในการออกกฎระเบียบข้อ 27 (recital 27) ที่มีใจความว่า “ข้อกำหนดนี้ไม่บังคับใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว โดยรัฐสมาชิกอาจกำหนดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วได้” ข้อมูลส่วนบุคคลในความหมายของ GDPR จึงรวมข้อมูลส่วนบุคคลของตนตายด้วย ซึ่งแตกต่างจากความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลใน พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ที่ไม่รวมข้อมูลของคนตาย

ในส่วนการบังคับใช้ GDPR ยังเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิก อาจกำหนดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วให้เหมาะสมกับแต่ละประเทศได้ เช่น ในประเทศสเปนที่กำหนดสิทธิให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมจากเจ้าของข้อมูล ดังปรากฏใน Spanish Organic Law Act 3 /2018 มีการกำหนดสิทธิให้กับญาติ คู่ชีวิต และทายาทของผู้ตาย มีสิทธิในการเข้าถึง แก้ไขหรือลบข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตายได้ ต่อหน้าผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลข้อมูล เว้นแต่ผู้เสียชีวิตหรือกฎหมายจะห้ามไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการที่ต้องการให้เจ้าของข้อมูลเท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิจัดการข้อมูลตนเอง อาจสันนิษฐานได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวตั้งใจให้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตายถูกจัดการโดยบุคคลใกล้ชิดตัว

แม้หลักการการใช้สิทธิที่จะถูกลืมจะมีเจตนาให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้เลือกที่จะใช้สิทธิของตนเอง แต่ไม่มีใครทราบล่วงหน้าถึงความตายของตนเองได้ จึงมีการปรับใช้หลักเรื่องความตกลงที่ตกลงไว้ล่วงหน้าก่อนตายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ดังปรากฏในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศฝรั่งเศส (loi informatique et libertés) ที่มีการให้สิทธิแก่ผู้ตายโดยกำหนดคำสั่งในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไว้ก่อนตายเช่นเดียวกับการทำพินัยกรรม ซึ่งสอดคล้องกับความตั้งใจที่จะให้เจ้าของข้อมูลเป็นผู้มีสิทธิจัดการข้อมูลตนเอง

เมื่อสิทธิที่จะถูกลืมเป็นสิทธิที่กำหนดให้อำนาจแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ความตายย่อมมีผลเพียงให้ผู้นั้นไม่สามารถจัดการกับข้อมูลของตนเองได้อีก ไม่ได้ทำให้ข้อมูลที่เคยระบุตัวมาที่บุคคลนั้น กลายเป็นข้อมูลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้โดยสภาพ เพราะยังคงรู้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลนี้เป็นของผู้ตาย การที่ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ตัดความสัมพันธ์ของผู้ตายออกไปจากความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล ย่อมส่งผลต่อการบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืมในข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตาย การบัญญัติความหมายที่ปรากฏใน พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ จึงยังไม่สอดคล้องกับการกำหนดขอบเขตความเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืมที่ควรจะปรากฏ

ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสิงคโปร์ (Singapore’s PDPA 2012) มาตรา 2 ได้กำหนดนิยามความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลใดๆ ไม่ว่าจะจริงหรือเท็จ เกี่ยวกับตัวบุคคลนั้นที่สามารถถูกระบุตัวตนได้ และ “บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา ทั้งผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่และผู้ถึงแก่

กรรม ซึ่งสอดคล้องกับ GDPR ไม่เป็นการจำกัดขอบเขตความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนของคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้ตาย

ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประเทศไทย (Act of Protection Personal Information; APPI 2020) ได้ให้ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” คือข้อมูลใดๆที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยปรากฏอยู่ภายใต้ข้อมูลประกอบด้วยชื่อ นามสกุล วันเกิด รวมถึงหมายเลขประจำตัวประชาชน ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลของบุคคลธรรมดาที่ยังมีชีวิตอยู่ ในกรณีที่เป็นข้อมูลของผู้ตายที่สามารถระบุตัวถึงบุคคลอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ภายในครอบครัวของผู้ตาย กฎหมายถือว่าข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของคนในครอบครัวของผู้ตายที่ยังคงมีชีวิตอยู่ด้วย แม้จะมีได้หมายความว่าข้อมูลส่วนบุคคลนั้นรวมถึงข้อมูลของผู้ตาย เหมือนกับ GDPR แต่ก็มีเป้าหมายในแง่ของขอบเขตผู้ทรงสิทธิในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลที่กว้างกว่า พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ

จากบริบทกฎหมายที่ได้พิจารณามาทั้ง กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสิงคโปร์ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประเทศไทย และ GDPR ไม่ได้มีการปิดกั้นการบังคับใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่ถึงแก่ความตาย แตกต่างจากพ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ที่ให้การคุ้มครองเพียงข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น

4.3 ปัญหาในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกร้องขอให้ลบโดยอ้างสิทธิที่จะถูกลืม

สิทธิที่จะถูกลืมไม่มีลักษณะเด็ดขาด เพราะอาจถูกจำกัดหรือลดบทบาทลงเพื่อคุ้มครองสิทธิอื่นได้ เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น สิทธิในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือความมั่นคงของรัฐ แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 33 จะรับรองสิทธิให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ลบหรือทำลายข้อมูลนั้นได้ ซึ่งเป็นการรับรองถึงสิทธิที่จะถูกลืมภายใต้บริบทการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่ก็มีข้อยกเว้นใน มาตรา 33 วรรคสอง ซึ่งกำหนดมิให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลใช้สิทธิลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กล่าวคือ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลผู้อยู่ในเนื้อหาข่าว ย่อมไม่มีสิทธิร้องขอให้สื่อออนไลน์ซึ่งเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่น่าเสนอข่าวอันเป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นลบข้อมูลส่วนบุคคล

ในบริบทของการค้นหาข้อมูล บังเอิญบุคคลนั้นสามารถที่จะร้องขอผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลให้ดำเนินการลบข้อมูลส่วนบุคคล หรือลบลิงก์ที่เชื่อมโยงไปยังข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวได้ ซึ่งการใช้สิทธิดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานประเภทอื่นของคุณในสังคมได้ เช่น เสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น (Freedom of expression and opinion) หรือสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล (Right of access information) จึงต้องมีการชั่งน้ำหนักหาความสมดุลเช่นเดียวกัน

ในประเทศไทยแม้จะมีการแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เผยแพร่โดยองค์กรเอกชน แต่ก็ยังไม่มีหลักการกล่าวถึงแนวปฏิบัติที่ใช้เป็นแนวทางในการเปรียบเทียบซึ่งนำหน้าระหว่างสิทธิที่จะถูกลืมกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อออนไลน์ อีกทั้งแนวปฏิบัติที่ออกโดยองค์กรเอกชนนั้นมีสภาพบังคับไม่เทียบเท่ากฎหมาย คือมีลักษณะเป็นซอฟต์แวร์ (Soft Law) บังคับได้กับคนบางกลุ่มเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบแนวทางบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืมของสหภาพยุโรปตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับประเภทหรือลักษณะของสิทธิที่จะถูกลืมที่อยู่บนโปรแกรมสืบค้นข้อมูล (Guideline 5/2019 on the criteria of the right to be forgotten in the search engines cases under GDPR (Part1)) ซึ่งใช้กับโปรแกรมสืบค้นข้อมูล และสื่อมวลชนที่เป็นสื่อออนไลน์อาจใช้แนวปฏิบัตินี้เป็นแนวทางในการกำหนดปัจจัยในการซึ่งนำหน้าของสิทธิที่จะถูกลืมและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ก่อนที่จะทำการลบข้อมูลหรือปฏิเสธที่จะลบข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การซึ่งนำหน้าระหว่างประโยชน์ของผู้รับข่าวสารกับประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่กระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือชื่อเสียงของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมาก

ในส่วนที่กระบวนการซึ่งนำหน้าเกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย ศาลย่อมเริ่มต้นการบังคับใช้สิทธิด้วยการซึ่งนำหน้าระหว่างประโยชน์ที่ได้จากการที่สื่อออนไลน์ใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและผลกระทบที่เกิดต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ในคดี M.L. v. Slovakia ที่มีการนำเสนอข่าวของนักบวชผู้ถึงแก่ความตาย อันกระทบกระเทือนต่อผู้ร้องที่เป็นมารดาของผู้ตาย ศาลพิจารณาถึงความขัดกันของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นกับสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้ร้องที่โดนกระทบและเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตาย แม้ในคดีนี้จะมีได้มีการกล่าวถึงสิทธิที่จะถูกลืมตาม GDPR แต่ศาลเริ่มต้นด้วยการซึ่งนำหน้าของสิทธิในความเป็นส่วนตัวและเสรีภาพของสื่อมวลชน ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนยุโรป (ECHR) มาตรา 8 และ 10 ตามลำดับ โดยวินิจฉัยถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่มีที่มาของแหล่งข่าวที่ขัดต่อความรู้ของประชาชนที่เห็นว่าไม่น่าเชื่อถือและคลาดเคลื่อน นำไปสู่การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่ขัดต่อหลักจริยธรรมพื้นฐานของสื่อมวลชนเอง

ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการซึ่งนำหน้าเพื่อหาความสมดุลระหว่างสิทธิที่จะถูกลืมและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้โดยพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด ความคืบหน้าและผลการดำเนินคดี ระยะเวลาที่ผ่านพ้นไป เนื้อหาและรูปแบบของสิ่งพิมพ์ ความสนใจของประชาชน หรือประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้น ผลที่ตามมาของการตีพิมพ์ และท้ายที่สุดข้อเท็จจริงนั้นเกี่ยวกับชีวิตสาธารณะและพฤติกรรมในอดีตของเจ้าของข้อมูล

ในประเทศญี่ปุ่นแม้ไม่ได้รับรองสิทธิที่จะถูกลืมแต่ก็มีหลักเกณฑ์ในการออกคำสั่งคุ้มครอง โดยพิจารณาถึงเนื้อหาของข้อมูล ขอบเขตของเนื้อหาของข้อมูลที่มีผลกระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัว เกณฑ์แบบดั้งเดิมในการมีคำสั่งคุ้มครองของศาล โดยพิจารณาจากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล กล่าวคือ ลักษณะของข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง ประโยชน์สาธารณะ วัตถุประสงค์และความสำคัญทางสังคมของสิ่งพิมพ์ ผลกระทบและสถานะทางสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง การคาดการณ์ถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่มีการเผยแพร่ และ

แนวโน้มและความเป็นไปได้ของการชดเชยความเสียหาย อีกทั้งบทบาทที่สำคัญของเครื่องมือค้นหาในการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ในประเทศสิงคโปร์ แม้จะไม่มีการบัญญัติถึงสิทธิที่จะถูกลืมโดยชัดแจ้ง แต่มีการบัญญัติถึงการลบข้อมูลเมื่อพ้นระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่กำหนดในแนวปฏิบัติเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Advisory Guidelines on Key Concepts in the PDPA ; (Revised 16 May 2022)) ว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรักษานั้นจะหมดเวลาในการเก็บรักษาเมื่อใด

หลักเกณฑ์ในการชั่งน้ำหนักหาความสำคัญเพื่อบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืม หรือปฏิเสธการใช้สิทธิที่จะถูกลืมของสื่อออนไลน์ อันเป็นการหาความสมดุลของสิทธิที่จะถูกลืม และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ไม่ได้มีกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ทั้งในสหภาพยุโรป สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และประเทศไทย จำเป็นต้องอาศัยแนววินิจฉัยของศาลเพื่อกำหนดแนวทางเบื้องต้นในการชั่งน้ำหนักถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานการพิจารณาประโยชน์ที่จะได้รับ ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงสิทธิที่จะถูกลืมซึ่งเป็นแนวคิดภายใต้การคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เมื่อนำกฎหมายทั้งในต่างประเทศและประเทศไทยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาขอสรุปผลการศึกษาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1 บทสรุป

อินเทอร์เน็ตมีส่วนสำคัญในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนในปัจจุบัน ที่กระทำต่อข้อมูลที่มีจำนวนมากด้วยการค้นหาสิ่งที่ตรงกับความต้องการของการรับรู้ ประกอบกับสื่อออนไลน์ที่นำเสนอข่าวสารผ่านช่องทางที่มีความรวดเร็วและมีความสามารถกระจายข้อมูลได้อย่างกว้างขวางผ่านโลกอินเทอร์เน็ตความเป็นส่วนตัวทั้งในเรื่องกิจกรรมทางกายภาพและข้อมูลส่วนบุคคลย่อมถูกรุกล้ำได้ง่ายผ่านความสะดวกสบายของเทคโนโลยี

สหภาพยุโรปได้รับรองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งจะต้องได้รับการคุ้มครองในฐานะสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองยุโรป มีผลให้รัฐสมาชิกตรากฎหมายคุ้มครองในข้อมูลส่วนบุคคล โดยกำหนดให้ผู้มีหน้าที่ขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล และกำหนดรายละเอียดและขอบเขตในการจัดเก็บ รวบรวม และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งยังรับรองสิทธิเจ้าของข้อมูล เช่น สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการคัดค้านการประมวลผล ซึ่งปัจจุบันกฎหมายที่ใช้ในสหภาพยุโรป คือ กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลโดยเสรี (GDPR) ได้รับรองถึงสิทธิที่จะถูกลืมของเจ้าของข้อมูล (Right to be forgotten)

สิทธิที่จะถูกลืม คือ สิทธิที่เปิดโอกาสให้ปัจเจกบุคคลได้ทำการลบ หรือร้องขอให้ลบข้อมูลที่ไม่มีประโยชน์หรือไม่มีความสำคัญกับตน ไม่ว่าจะข้อมูลดังกล่าวจะถูกเผยแพร่โดยบุคคลอื่นก็ตาม โดยการร้องขอให้ลบข้อมูลจะต้องเป็นการร้องขอให้ลบข้อมูลของตนเองเท่านั้น สิทธิที่จะถูกลืม แบ่งประเภทของสิทธิได้เป็น 4 ประเภท คือ 1. สิทธิในการฟื้นฟูสภาพ (Right to Rehabilitation) 2. สิทธิในการลบข้อมูล (Right to Erasure) 3. สิทธิในการลบลิงก์ (Right to Delist of Right to Delink) และ 4. สิทธิในการทำให้คลุมเครือ (Right to Obscurity)

5.1.1 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมภายใต้บริบทกฎหมายไทย

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ) โดยมีได้บัญญัติถึงความหมายของสิทธิที่จะถูกลืมไว้ ทำให้การใช้งานสิทธิเหล่านี้จะต้องใช้งานผ่านการตีความของผู้บังคับใช้สิทธิ กรณีในสหภาพยุโรปแม้ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่าสิทธิที่จะอยู่ลืมไว้ใน GDPR แต่อาศัยการกำหนดเนื้อหาของสิทธิผ่านคำพิพากษาของศาลมนุษยชนยุโรป อีกทั้งในประเทศไทยไม่มี

ศาลสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้โดยตรง เมื่อมีการรับรองสิทธิโดยรัฐจึงจำเป็นต้องตราเนื้อหาแห่งสิทธิไว้ให้ชัดเจน เพื่อที่จะไม่ต้องตีความค้นหาเจตนารมณ์ที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง

5.1.2 ปัญหาขอบเขตการเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืม

พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ไม่ได้นิยามความหมายของ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งต้องอาศัยนิยามของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ที่หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ และ “บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา กล่าวคือผู้ทรงสิทธิในสิทธิที่จะถูกลืมนั้น คือบุคคลธรรมดา ที่ยังมีสภาพบุคคลอยู่ การเป็นผู้ทรงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลจึงถูกจำกัดลงด้วยสภาพบุคคล จากนิยามความหมายในพ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ที่บังคับใช้อยู่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพของข้อมูลส่วนบุคคลที่มีแนวโน้มจะคงอยู่ต่อไป แม้เจ้าของข้อมูลจะสิ้นสภาพบุคคลไปแล้วก็ตาม

5.1.3 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกร้องขอให้ลบโดยอ้างสิทธิที่จะถูกลืม

ในประเทศไทยไม่มีแนวปฏิบัติที่ใช้เป็นแนวทางในการเปรียบเทียบเพื่อชี้แจงน้ำหนักระหว่างสิทธิที่จะถูกลืมกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อออนไลน์ การชี้แจงน้ำหนักเป็นเรื่องที่แตกต่างกันตามบริบทสังคม โดยอาจเปรียบเทียบแนวทางบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืมของสหภาพยุโรปตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับประเภทหรือลักษณะของสิทธิที่จะถูกลืมที่อยู่บนโปรแกรมสืบค้นข้อมูล (Guideline 5/2019 on the criteria of the right to be forgotten in the search engines cases under GDPR (Part1)) ซึ่งใช้กับโปรแกรมสืบค้นข้อมูล และสื่อมวลชนที่เป็นสื่อออนไลน์อาจใช้แนวปฏิบัตินี้เป็นแนวทางในการกำหนดปัจจัยในการชี้แจงน้ำหนักของสิทธิที่จะถูกลืมและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ก่อนที่จะทำการลบข้อมูลหรือปฏิเสธที่จะลบข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การชี้แจงน้ำหนักระหว่างประโยชน์ของผู้รับข่าวสารกับประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่กระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือชื่อเสียงของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมากกว่า

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เทคโนโลยีมีผลต่อการใช้ชีวิต และมีความชัดเจนในการบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืม ผู้ศึกษาเห็นควรมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.2.1 เพิ่มนิยามความหมายของสิทธิที่จะถูกลืม เพื่อเป็นการบังคับใช้สิทธิที่จะถูกลืมให้มีความชัดเจนตรงตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายคุ้มครอง

5.2.2 แก้ไขขอบเขตการบังคับใช้สิทธิของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ให้ครอบคลุมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตาย ในส่วนของนิยามความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลให้รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตาย

5.2.3 กำหนดการบังคับใช้สิทธิที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตายเป็น 2 ระยะเวลา คือ 1) ให้เจ้าของข้อมูลได้แสดงความต้องการที่จะจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของตนไว้ก่อนตาย หรือ 2) ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย เช่น คู่ชีวิต บิดามารดา มีสิทธิในการจัดการข้อมูลของผู้ตาย

5.2.4 องค์กรกำกับดูแลตาม พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ควรออกกฎหรือระเบียบ ในการชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิที่จะถูกลืมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางในการหาความสมดุลของสิทธิที่จะถูกลืม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติศักดิ์ ปรกติ, *หลักกฎหมายบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2553).
- คณาธิป ทองรวีวงศ์, *คำอธิบายหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์นิติธรรม 2565).
- จอห์น สจวต มิลล์, *ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพ* (แปลโดย ภัทรพร สิริกาญจนสำนักงาน, คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2530).
- ชนน ศิลปรัสมิ์, 'เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นกับการคุ้มครองชื่อเสียงของบุคคลอื่นตามแนวคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560).
- ธรรมนิติ์ สุมนต์กุล, *New Legislative Culture: Soft Law* (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2549).
- นพนธิ สุริยะ, *สิทธิมนุษยชน: แนวคิดและการคุ้มครอง* (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2559).
- บรรเจิด สิงคะเนติ, *หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 6, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2562).
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, *กฎหมายมหาชน เล่ม 1: วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ* (พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2544).
- ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ, *บทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten) และแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง* (สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า 2564).
- ยุกต์กฤต กัณทมนิ, 'การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2561).
- วชิราภรณ์ พวงจินดา, 'แนวทางการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย' (ดุขฎฐินิพนธ์ นิติศาสตรดุขฎฐิบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริัติ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2559).
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ* (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2538).
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์, *คำสอนว่าด้วยหลักกฎหมายมหาชน* (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2555).
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2553).
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, 'สิทธิของประชาชนตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการฯ มีอะไรบ้าง?' (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย <<https://shorturl.asia/wgLys>> สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2566).
- อรรถกร สุขบุญพันธ์, 'สิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten): จากคำวินิจฉัยสฎมิติใหม่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป' (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา <<https://www.krisdika.go.th/data/activity/act352.pdf>> สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Ajay Pal Singh & Rahil Setia, 'Right to be forgotten recognition, legislation and acceptance in international and domestic domain' (2018) *The National Union List of Journals*.
- Bruno Zeller and others, 'The Right to be Forgotten - The EU and Asia Pacific Experience (Australia, Indonesia, Japan and Singapore)' (2019) *1 European Human Rights Law Review*.
- Christopher Kuner, *European Data Privacy Law and Online Business* (Oxford University Press 2003).
- European Commission, 'What is personal data' (European Commission)
<<https://shorturl.asia/morlq>> accessed 1 June 2023.
- Federica Casarosa, 'The (posthumous) exercise of the right to be forgotten' (2022) *3 Medialaws - Rivista di diritto dei media*.
- Federica Giovanella, 'From the "right to delisting" to the "right to relisting"' (2022) *2 Medialaws - Rivista di diritto dei media*.
- Frederike Zufall, 'Challenging the EU's 'Right to Be Forgotten'? Society's 'Right to Know' in Japan' (2019) *1 European Data Protection Law Review*.
- Hiroshi Miyashita, 'Right to Be Forgotten and Search Engine Liability' (researchmap, June 2016) <<https://shorturl.asia/nxEL8>> accessed 1 June 2023.
- Jeffrey Rosen, 'The right to be forgotten' (Stanford Law Review Online, 13 February 2012)
<<https://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox-the-right-to-be-forgotten/>> accessed 1 June 2023.
- Ken Gormley, '1335 One Hundred Years of Privacy' (The Berkman Klein Center for Internet & Society at Harvard University, 1992) <<https://shorturl.asia/PCqdy>>
accessed 1 June 2023.
- Personal Data Protection Commission Singapore, 'Advisory Guidelines on Key Concepts in the Personal Data Protection Act' (Personal Data Protection Commission Singapore)
<<https://shorturl.asia/lkRlu>> accessed 10 January 2023.
- Personal Data Protection Commission Singapore, 'Advisory Guidelines on Key Concepts in the PDPA' (Personal Data Protection Commission Singapore, 16 May 2022)
<<https://shorturl.asia/UXIzq>> accessed 10 January 2023.
- Samuel D. Warren and Louis D. Brandeis, 'The Right to Privacy' (1890) *5 Harvard Law Review*.

บรรณานุกรม (ต่อ)

United Nation, ‘What are Human Rights?’ (United Nation) <<https://www.ohchr.org/en/what-are-human-rights>> accessed 1 June 2023.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล พิชวัฒน์ ตั้งตรงสุนทร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2555 - นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ประกาศนียบัตรอบรมวิชาว่าความ รุ่นที่ 43
สหภาพนายความในพระบรมราชูปถัมภ์
เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 67
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา